БҮГҮ ЧУРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИЙЛЕРИ, КАТТЫЖЫҢАР!

1925 чылда үндезалетинген

ШЫН

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОММУНИСТИГ КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕТТЕРИНИҢ, ОБЛАСТЬ БОЛГАШ ХООРАЙ ПАРТИЯЗЫНЫҢ ТЫВА ОБЛАСТЬ БОЛГАШ АЖЫЛЧЫ ЧОННАР ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ СОВЕТТЕРИНИҢ ОРГАНЫ

1955 НОЯБРЬ 5 СУББОТА № 222 (3416)

Өртээ 20 коп.

Көдээ ажыл-агыйның ажылдакчылары! Социалистиг көдээ ажыл-агый бүдүрүлгезиниң бүгү адырларының күчүлүг көдүрлүүшкүнү дээш демисежиңер! Колхозтарда болгаш совхозтарда ажыглалдыг черлерни болгаш бар курлавырларны эки ажыглаңар! Чуртка улам-на хөй тарааны, эштти, сүттү, дүктү болгаш көдээ ажыл-агыйның өске-даа продуктуларын берээлиңер!

(Октябрьның социалистиг Улуг революциязының 38 чыл оюнга СЭКП ТК-ның Кыйгырыгларындан).

НОМНАРНЫ—МАССАЖЕ

Коммунистиг партия болгаш Совет чазак совет кижилерниң өзүп турар материалдыг болгаш культурлуг хереглелериниң дугайында кезээде доктаамал сагыш салып келген болгаш салып-даа турар. Массаларның культурлуг деннели болгаш политиктиг медерелдиг бедик болган тулум-на, коммунизм тургузуушкунунуң улуг сорулгаларын шиитпирлээр херекке оларның чогаадыкчы идепкейи уламна бедик болур.

Ажылчы чоннарның угаан-бодал талазы-биле хереглелдерин хандырарынга массаларның иштинге ном тарадылгазының ролю улуг.

Партияның болгаш чазактың кайгамчык улуг сагыш салышкынының ачызында Тыва автономнуг областа ном үндүрүлгезиниң болгаш ном садыглаашкынының хөрээ өскүжүп турар. Областың ном үндүрер чери марксизм-ленинизмниң классиктериниң өлөөн хөй чогаалдарын тыва дылга очулдурган, политиктиг болгаш экономика, өртем, техника, литература, уран-чүүл айтырыгларының талазы-биле номнарны массалыг тираж-биле үндүрүп турар. Областың ном үндүрер чери бодунуң тургустунуп келгениниң бээр 4,6 миллион кезек тиражтыг 1280 ажыг янзы-бүрү номнарны парлап үндүрген. Ном болза, ажылчы чоннарның амыдыралынче ханылап кирип, оларның чоок өөнүү болгаш сүмелекчизи болу берген.

Политиктиг, уран-чогаал, көдээ ажыл-агый, өртем болгаш өске-даа литератураларга ажылчы чоннарның сонуургалы улгаткан. Областа ном садыглаарының четкизи калбарып, библиотекаларның саны болгаш ооң ном фондузу өзүп, оларның номчукчуларының саны чылдың-на немежип турар. Бо бүгү болза, совет кижилериниң угаан-бодал культуразының негелделериниң өзүп турарының херечизи болур.

Ынчалзажок массаларның ортузунга номнарны калбаа-биле нептередириниң таарымчалыг бүгү байдалдары бар болуп турда-ла, ол аргаларның бисте ыракта-ла четпес ажыглатының турарын демделээр херек.

Областың ном садар чери бодунуң ажылынга улуг четпестерни болдуруп, ном садыглаашкыны кандыг байдалда турып турарын хандыр аналиэтевейн, чоннуң ном талазы-биле өзүп турар негелделерин эки өөреним көрбейн турар.

Бо чылдың октябрь 23-тен ноябрь 23-ке чедир обласка ном тарадылгазының айы чарлатынган. Барыын-Хемчик, Бии-Хем, Каа-Хем районнарның төптеринге ном садыглаар кижилерни шилип тургузуп, оларның хуралдарын эрттирип, чогуур хемчеглерни алган. Ном тарадылгазының айының баштайгы неделязында Барыын-Хемчик районда ном садыглаар 20 кижи, Бии-Хем районда—26 кижи ажылдап турган. Ол районнарда ном садыглаар базалар организастатынган. Туран хоорайда ном садыглаачыларындан эш Бахолдина баштайгы неделяда 900 ажыг рубльдиг номнарын садыглаан.

Ындыг болза-даа, ном садыглаашкыны массалыг калбарыышкынны албайын турар. Массаларның ортузунга номнарны нептередир талазы-биле эки ажылдап турар кижилериниң ажылының дуржулгалары өскелерге нептеретинмейн турар.

Ном тарадырының айынга өлөөн хөй районнарның культура килдистери болгаш ном садыглары, ВЛКСМ райкомнары идепкей чок киржип, ону чедишкиннинг эртпиринин организакчылары болбайын турарлар. ВЛКСМ Тес-Хем райкому ном тарадылгазының айында чорудар ном хемчеглерни, районнуң оргкомитединиң ажыл планын бир неделя эрте бергенде чугаалажып көрген. ВЛКСМ Кызыл хоорай комитеди ол чугула ажыллы четпес организастап, хоорайга ном садыглаар кижилерге активти хаара тутпайын турар. ВЛКСМ обкому, областың культура эргелелиниң чанында оргкомитет ном тарадылгазының айын оперативтиг удуртулга-биле четпес хандырып, ном садыгларының, культура килдистериниң болгаш ВЛКСМ райкомнарының ажылынга шыңгыы контрольду тургузайын турар. Номну массаларның иштинге нептередири комсомол организацияларының, культура чырыдыышкын албан черлериниң, профэвилел организацияларының болгаш совет хөй иштининг хүн-бүрү кичээнгейинин төвүнге салдынган турар ужурлуг.

Көдээге ном нептередири хереглел кооперациязының чугула хүлээлгелериниң бирээзи. Ындыг турбуже, бистиң областа хереглел кооперациязының чамдык ажылдакчылары ном садыглаашкынын, ону чоннуң ортузунга тарадырын чедир үнелеп көрбейн турар болгаш ном садыглаашкының өскижидер талазы-биле хемчеглерни албайын турар фактылар бар. Ном садыглаашкынының планы иштизи-биле күүсетинип турар болза-даа, чамдык районнар ном садыглаашкынының планын күүсетпейн турар. Бо чылдың тос айларының дуржузунда ном садыглаашкынының планын Улуг-Хем району 81,7 хуу, Таңды—60,9 хуу, а Хову-Аксында көдээ магазин 39,2 хуу күүсеткен.

Хереглел кооперациязының чамдык ажылдакчылары көдээге ном садыглаашкынын бодунуң дорт хүлээлгези кылдыр көрбес чорудар-биле эштежип болбас. Ындыг бодалдар Эрзин, Тес-Хем райполарының чамдык удуртур ажылдакчыларында бар болуп турар. Эрзин райпозунуң төп бараан складында дыка хөй номнар хирбокка боражып, саарылга чок анаа-ла чыгып турар. Райпонуң удуртур ажылдакчылары номнарны көдээ магазиннерже үндүрүп, чонга садыглаарын контрольга албайын турарлар.

Колхоз, совхоз, МТС бүрүзүнге, культура чырыдыышкын албан чери бүрүзүнге библиотекалар турарын, ном садыглары болгаш киоск бүрүзү, райпонуң магазин болгаш лавка бүрүзү чонга ном садыглаарының талазы-биле онаалгаларны ай санында долдур болгаш ажыр күүсеткен турарын, комсомолчуларның, колхозчу активтиң, харылзаа ажылдакчыларының иштинден чүс-чүс кижилер фермаларга, бригадаларга, колхоз төптеринге номнар садыглаашкынынга киришкен турарын чедип алыры партия организацияларының кичээнгейинин төвүнге турар ужурлуг.

Номну массаларга нептередири ном садыглаар чернин, хереглел кооперациязының болгаш «Союзпечатьтың» органнарының тода, харыысалгалыг ажылдаарын негеп турар.

Партия организациялары болгаш черчер Советтери ном садыглаар организацияларның ажылын үргүлчү контрольга ап, оларны бодунуң ажылынга харыысалгалыг болур чоруккa кижизидери—массаларга номну нептередириниң чугула чүүлү болур.

Н. А. Булганиннның, Н. С. Хрущевтуң болгаш А. И. Микоянның Бирма Эвилелиниң Премьер-Министри У Ну-биле беседазы

ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы Н. А. Булганиннның, ССРЭ-ниң Дээди Советиниң Президиум кежигүнү Н. С. Хрущевтуң болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының Бирги Оралакчызы А. И. Микоянның Бирма Эвилелиниң Премьер-Министри У Ну-биле ноябрь 2-де Кремльге беседазы болган.

Найыралдыг байдалдың үезинде болуп эрткен беседага олурушканнар болза: бирма талазын—Бирма Эвилелиниң Хандырыга Министри Бо Мин Гаунг, Бирманың ССРЭ-де Онза болгаш Бүрүн эргелиг элчини У Монг Он, Бирманың Кыдат Улус Республикада Онза болгаш Бүрүн эргелиг элчини У Хла Маунг, Бирманың Великобританияда Онза болгаш Бүрүн эргелиг элчини У Чин болгаш Премьер-министриниң Секретары У Тан; совет талазын —ССРЭ-ниң Даштыкы Херектер Министриниң Оралакчылары В. А. Зорин болгаш Н. Т. Федоренко, ССРЭ-ниң Бирмада Онза болгаш Бүрүн эргелиг элчини А. Д. Шиборин.

(СЭТА).

Чаа Зеландияның Премьер-Министриниң оралакчызы болгаш Көдээ ажыл-агый министри К. Холиоктуң Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының Чингине Секретары Н. С. Хрущевка телеграммазы

МОСКВА
Хүндүлүг дээрги Хрущев,

Крымга мени хүлээп алганыңарны канчаар-даа аажок бедии-биле үнелеп турарымның дугайын дыңнатпайн Лондондан чоруп шыдавас-тыр мен. Бистиң беседавыс үре-түңнелдиг болган болгаш меңээ кончуг улуг сонуурганчыг болган деп санап турар мен.

Бистиң ужуражыышкынывыс болгаш Силерниң улуг чуртуңарга бистиң чораанывыс бистиң улустарывыстың аразында найыралдыг харылзааларга болгаш кадыажылдажылгага идиг берип, бүгү делегейде тайбыңның хөрөөнге бараан болур дээрзинге бүзүреп турар мен.

Силерге сеткилдиг ханызы-биле К. ХОЛИОК.

Тыва автономнуг областың колхозтарының болгаш совхозтарының сүт-бараан фермаларының бүгү ажылдакчыларынга

Таңды районнуң „Революцияның чалбыыжы“ колхозунуң Марачёвкада сүт-бараан фермазының коллективиниң

КЫЙГЫРЫЫ

Эргим эштер!

Коммунистиг партия биле Совет чазак социалистиг көдээ ажыл-агыйның ажылышчилериниң мурнунга харыысалгалыг болгаш хүндүлүг сорулгаларны салган. Чоннуң аъш-чемге болгаш үлетпүрүүн чиг-этке үргүлчү өзүп турар хереглелдерин хандырар төлээде, тарааның, эштің, сүттү, дүктү, ажыгларының, эң чоокку чылдарда чуртка тургузары эргежөк чугула.

Ол чугула сорулгаларны шиитпирлээринге колхозтарның болгаш совхозтарның малчыннары ылангыя сүт-бараан фермаларының ажылдакчылары бистер улуг ролду ойнаар хүлээлгелиг бис. Малдың продуктулуун база дыка өстүрүп тургаш, малдын баш санын чыл келген тулум дүрген көвүдедирин чедип алырының, мал ажылының улам-на хөй продукциязын Төрөөн чуртка бээринин бүгү-ле таарымчалыг байдалдары бисте бар.

Бистиң фермавыстың коллективи Совет күрүнеңиң талазындан доктаамал дузаламчының болгаш боттарывыстын иштики курлавырларывысты шын ажыглал турарывыстың ачызында эрткен ажыл-агый чылында саар инек бүрүзүнден-не 1200 килограмм сүттү саар планныг тургаш, 1579 килограмм сүттү саап ап, малдың сүттүг продуктулуун бедидериниң хөрөөнге баштайгы чедишкиннерни чедип алган. Бистиң мурнакчы саанчыларывыс оларга быжыглаан инектериң эң бедик продуктулуун хандырганнар. Чижээлээрге, Татьяна Шведова саар инек бүрүзүнден-не 2181 килограмм, Мария Шумова—2064 килограмм, Бильчирмаа Оюн—1615 килограмм, Тарыймаа Хаян—1589 килограмм, Зина Фролкова—1570 килограмм, Ефимья Болотова—1568 килограмм сүттү саап алганнар. Он саанчыларның аразындан сези боттарының социалистиг хүлээлгелерин ажыр күүсеткеннер.

Малдың чемгерилгезин, ажаал-тежээлин эңкижидип тургаш, ол чедишкиннерни чедип алган бис. Бызааларны эмзирип доруктуурарының аргазын бистинде шагдала узуткаан. Кышкы үеде инектер тургузу азырала турар, оларны зоотехниктин тургусканы рационнар ёлугаар чемгерип турар. Бөдүүн чемнерни малга бээринин мурнунда үүрмектеп, хөөлү хайындырып болгаш концентраттар-биле амдан кинр немеп берип келген. Малды одарже шилчидерге одарларны малга үзүп ажыглаарының системазын хереглеп тургаш, дүне-хүндүс одарладыышкынны болгаш инектерни үш катан саарын организастап келген бис. Малды ногаан конвейериниң культуралары-биле семирти чемгерини практикалаан бис.

Ынчалзажок сүт бүдүрерин көвүдедир дээш иштики бар курлавырларны болгаш аргаларны ыракта-ла долдур ажыглавайн турарывысты шуут чугаалаар херек. Инектер саарының мурнакчы аргаларын биске кошкак нептередип келген. Чамдык саанчылар колхозтуң удуртулгазының салгаазы-биле инектерни чемгереринге үзүктелишкиннерни болдуруп, чамдыкта оларны доктаамал сагбайын баар, инектериниң эмиглерин чымчады сыйбазас болгаш чедир сагбайын баар чүүлдер турган. Сүттүг малдың продуктулуун күштүү-биле бедидери дээш чарышка улуг өзалдашкын-биле (бо чылдың үүтле мартта) киргениивис кончуг четпес болган. Зоотехниктиг өөредилге бисте кошкак тургустунган.

СЭКП ТК-ның январь Пленумунуң төөгүлүг шиитпирлерин чедишкиниг боттандырарының эрге-ажыктары бар четпестерни дүрген чайладырын болгаш 1956 ажыл-агый чылын мал ажылынга инектериниң продуктулуун улам ынай шиитпирлиг көдүрериниң чылы кылырын биске хүлээдип турар. «Революцияның чалбыыжы» колхозтуң Марачёвка фермазының ажылдакчылары бистер көдээ ажыл-агыйның тускай эргемниглери-биле кады боттарывыстын бүдүрүлге хуралывыска чыыгаш, эрткен чылдагы ажылдың түңнелин үндүрүп, бар четпестерни илередип, 1956 ажыл-агый чылында инектериниң сүттүг продуктулуун көвүдедир талазы-биле тодартай хемчеглерни айтып алган бис.

Эштер! Бүдүрүлге хуралының киржикчилери бистер Төрөөн чурттуң мурнунга боттарывыстың хүлээлгевисти медереп билбишаан, инектериниң продуктулуун улам ынай дүрген бедидер дээш, мал ажылының продуктуларын бүдүрерин көвүдедир талазы-биле партияның болгаш чазактың онаалгаларын хуусаа бетинде күүседири дээш мал ажылынга чаа ажыл-агый чылының баштайгы хүннеринден эгелээш социалистиг чарышты калбартыры-биле силерни кыйгырып тур бис.

Бо чарышка кирбишаан, боттарывыска дараазындагы социалистиг хүлээлгени эңкижидер талазы-биле партияның болгаш чазактың онаалгаларын хуусаа бетинде күүседири дээш мал ажылынга чаа ажыл-агый чылының баштайгы хүннеринден эгелээш социалистиг чарышты калбартыры-биле силерни кыйгырып тур бис.

Бо чарышка кирбишаан, боттарывыска дараазындагы социалистиг хүлээлгени эңкижидер талазы-биле эңкижидер дугайты үрелиг мал ажылын күштелдирер бис;

Үш чылдың зоотехниктиг курстарынга боттарывыстың билиглеривисти чүткүлдүг бедидип, эртемнин болгаш мурнакчы практиканың чедишкиннерин бүдүрүлгеге калбаа-биле нептередир бис.

Сүт-бараан фермаларының ажылдакчылары! Малдың продуктулуун күштүү-биле бедидер дээш, СЭКП ТК-ның январь Пленумунуң төөгүлүг шиитпирлерин амыдыралга эң дүрген боттандырары дээш социалистиг чарышка идепкейлиг кириңер!

Хоорайларның болгаш үлетпүр төптериниң ажылчы чоннарын үзүктел чок хандырар төлээде, чаа чылда чуртка улам-на хөй сүт продуктуларын берээлиңер! Боттарывыстың социалистиг хүлээлгеливисти чедишкиннинбиле долдур болгаш ажыр күүседип тургаш, бистиң улуг Төрөөн чуртувустуң күчүшыдалын улам ынай быжыглаарынга төлептиг салышкынны хинрээлиңер!

Таңды районнуң «Революцияның чалбыыжы» колхозунуң Марачёвкада сүт-бараан фермазының ажылдакчыларының бүдүрүлге хуралынга бо кыйгырыгны чугаалажып көрген болгаш хүлээп алган.

СЭКП Тыва обкомунда

Таңды районнуң „Революцияның чалбыыжы“ колхозунуң Марачёвкада сүт-бараан фермазының саанчыларының мурнакчы дуржулгазының дугайында

Таңды районнуң «Революцияның чалбыыжы» колхозунуң Марачёвкада сүт-бараан фермазының саанчыларының мурнакчы дуржулгазын чугаалажып көрбүшаан, СЭКП обкомунуң бюрозу сүт-бараан фермазының коллективи социалистиг чарышка киргеш, малдың чемгерилгезиниң болгаш ажаалдазының база оларның хайгаралының мурнакчы аргаларын ажыглавышаан, инектериниң сүттүг продуктулуун бедидерин көвүдедир талазы-биле эң эки түңнелдерин чедип алганын демделээн. Эрткен ажыл-агый чылында ферманың коллективи саар инек бүрүзүнден 1579 килограмм сүттү саап алган, а ферманың мурнакчы саанчылары — саанчы эш Шведова аңаа быжыглаан инек бүрүзүнден 2181 килограмм сүттү азы эрткен чылга деңнээрге 600 килограмм хөйну саап алган, М. Шумова —2064 килограмм, О. Бильчирмаа — 1615 килограмм, Х. Тарыймаа —1589 килограмм сүттү саап алганнар.

Сүт-бараан фермазының коллективи айыттынган эки түңнелдерни колхозтуң чамдык удуртукчуларының талазындан эргижирээн хөөннер-биле холбашкан улуг бергелерни ажып эртпишаан чедип алган деп СЭКП обкомунуң бюрозу санаан. Ферманың ажылында эки түңнелдер-биле холбаштыр улуг четпестер бар. Ол четпестер болза, Балгазын МТС-тиң зоназының талазы-биле СЭКП Таңды райкомунуң секретары эш Похабовтуң, Балгазын МТС-тиң директору Трапицынның, МТС-тиң кол зоотехниги эш Жуклиниің, колхозтуң баштаар черинің болгаш парторганизациязының (эштер Федулов, Андросов) талазындан ферманың ажылын кончуг багай улуртканының түңнели болур. Мал кыштагладыышкынының үезинде мал чемнериниң сөөртүлгези болгаш малдарның чемгерилгези улуг үзүктээшкиниг болуп турган, чемгерилгеге, мал чемнерин белеткээрин херек кырында чорутпайын турган. Чайгы үеде малдарны ногаан чемнер-биле чемгерерин организас чок чорудуп турган. Ферманы күш-ажылдың организастаашкыны болгаш сагылга-чуруму куду деннелде турып турар. Үүгле бо чылын фермага 15 быаза ажаакчылары солушкан. Чамдык саанчылар ажылга бүдүн хонукта үнмейн турган, а оларда быжыглаан инектер сагдынмайн баар фактылар тургулаан. Мал кыштагладыышкынынга ферманы белеткээр талазы-биле ажыл кончуг багай чорутунуп турар. Чаа быаза кажаалының тудуушкуну, мал кажааларында дериглериниң септелгелери база доозулбаан, мал чемнери ажылдап кылыр машиналар ам-даа тургустунмаан.

Ферманың ажылдакчыларынга культура-амыдыралдың чугула байдалдары тургустунмаан. Фермада кызыл булуң-даа, номчулга бажыңы-даа, радио-даа чок. Ферманың чамдык ажылдакчыларының амыдырал байдалы дыка багай.

Бир эвес ферманың малчыннарының ажылдаарынга таарымчалыг байдалдар чогуур өйүнде тургустунган турган болза, эрткен чылын олар моон-даа артык бедик көргүзүглерни чедип алган турарының чигзиниг чогун СЭКП обкомунуң бюрозу демделээн.

СЭКП обкомунуң бюрозунуң **доктаатканы болза:**

1. Марачёвканың сүт-бараан фермазының ажылында бар четпестерни үзүткаарының талазы-биле хемчеглерни доп-дораан алырын база инектериниң сүттүг продуктулуун улам ынай бедидерин хандырарын СЭКП Таңды райкомунуң бюрозунга, райкүүскомга, Балгазын МТС-тиң директору эш Трапицынга, «Революцияның чалбыыжы» колхозтуң баштаар черинге болгаш парторганизациязынга хүлээткен, бо сорулгалар-биле:

а) 1955 чылдың ноябрь 20-ге чедир хуусаада инек болгаш быаза кажааларын септээр, чаа быаза кажаазының тудуун доозар, фермага мал чемнериниң цехин дерилер база аңаа мал чемнери хайындырар, тараа чарбалаар болгаш саваң дооразар хереклелдерни дерип тургузар;

б) ай хуусаада ферманы коммунистер-биле быжыглаар, ферманы доктаамал саанчылар, быаза ажаакчылары болгаш саанчыларны солуп ажылдаар кижилер-биле база мал ажылынга ынакшылдыг өске-даа кадрлар-биле четчеләәр;

в) малдың тургузу азыралының баштайгы хүннериниң эгелээш инектериниң продуктулуун болгаш дириг деңзизин болгаш продуктулуун барымдаалап тургаш, оларны шыңгыы рационнар ёлугаар чемгерер бис; чемнерни малга бээринин мурнунда үүрмектеп, хөөлүп, амдан кинр белеткеп тургаш бээрин ажыглаар бис. Ону кылыр төлээде, соок дужеринин мурнунда мал чемнериниң цехин дерип, аңаа саваң хөөндектээр, чем бусталдырар болгаш тараа чарбалаар түүлдерни тургузар бис. Тургузу азыралдың баштайгы хүннериниң эгелээш малды силос-биле чемгерер бис;

Инектерни үргүлчү суттарарын таарыштырып, рационга ажыткылаан чемнерни кинрер бис;

Фермада бүгү кажааларны үлегерлиг, арыг-силиг байдалга тургузар бис;

Бо чылдың дуржулгазын ёзугаар малды одарладыр ажаалгаже шилчидери-биле кады одларны малга үзүктеп ажыглаарының системазын хереглеп тургаш, инектерни дүне-хүндүс одарладырын организастаар бис;

Чайгы үеде инектерни немей чемгерер төлээде, инек бүрүзүнге хонукта ногаан чемнерни 15 — 20 килограммны бээр деп санааш, ногаан конвейериниң культураларын (кукурузаны, күзүн чажын тарыыр көктарааны, суланы, эспарцетти) тарыыр бис;

Күскү-кышкы болгаш часкы үеларде чулуктуг чемнерни инекке бээрин көвүдедир төлээде, силоска болгаш корнеплодтарга ажыглаар кукуруза тарылгаларын ферма кавызының участогунга калбартыр бис;

База-ла бо чылын кышкаң инектерни үш катан саарын ажыглаар бис;

Сүт продукциязының үчёдүн үлегерлиг тургузар бис;

Малдың быжыг чем суурун тургузар бис. Инек бүрүзүнге 25 центнер бөдүүн чемнерни, 6 тонна чулуктуг чемнерни болгаш 5 центнер концентраттарны белеткээр бис;

Чурт иштинин инектериниң уксаазын симментальдар-биле эңкижидер дугайты үрелиг мал ажылын күштелдирер бис;

Үш чылдың зоотехниктиг курстарынга боттарывыстың билиглеривисти чүткүлдүг бедидип, эртемнин болгаш мурнакчы практиканың чедишкиннерин бүдүрүлгеге калбаа-биле нептередир бис.

Сүт-бараан фермаларының ажылдакчылары! Малдың продуктулуун күштүү-биле бедидер дээш, СЭКП ТК-ның январь Пленумунуң төөгүлүг шиитпирлерин амыдыралга эң дүрген боттандырары дээш социалистиг чарышка идепкейлиг кириңер!

Хоорайларның болгаш үлетпүр төптериниң ажылчы чоннарын үзүктел чок хандырар төлээде, чаа чылда чуртка улам-на хөй сүт продуктуларын берээлиңер! Боттарывыстың социалистиг хүлээлгеливисти чедишкиннинбиле долдур болгаш ажыр күүседип тургаш, бистиң улуг Төрөөн чуртувустуң күчүшыдалын улам ынай быжыглаарынга төлептиг салышкынны хинрээлиңер!

Таңды районнуң «Революцияның чалбыыжы» колхозунуң Марачёвкада сүт-бараан фермазының ажылдакчыларының бүдүрүлге хуралынга бо кыйгырыгны чугаалажып көрген болгаш хүлээп алган.

Октябрьның 38 чыл оюн таварыштыр Москвада байырлыг хуралдар

Октябрьның социалистиг Улуг революциязының 38 чыл оюн таварыштыр ажылчы чоннарның байырлыг уткулга хуралдары Москвада эртип турар. Ноябрь 2-де Политехниктиг музейниң бажыңынга Куйбышев районнуң партия, совет, комсомол болгаш профэвилел организацияларының төлөөлекчилериниң хуралы болган. Эвилелдер Бажыңының колонналыг залынга Свердлов районнуң ажылчы чоннарының хуралы болган.

Сталин аттыг автозаводтуң Культура ордузунга хөй кижи чыылган. Улуг Октябрьның 38 чыл оюнга алдар болдурган байырлыг хуралга Пролетарск районнуң заводтарының, фабрикаларының, тудугларының, албан болгаш өөредилге черлериниң төлөөлекчилерин чалаан. ВЦСПС-тиң секретары эш Прохоров илеткел кылган.

Чайковский аттыг концерт залынга Совет районнуң ажылчыннарының болгаш албан-хаакчыларының байырлал мурнуу чарышының хуралы болган.

(СЭТА).

Көдээ ажыл-агыйга болгаш бүдүрүлгеге партийжи удуртулганың деңнелин бедидер

(Барыын-Хемчик районнуң партконференциязындан)

Барыын-Хемчик районнуң партия конференциязынга СЭКП райкомунуң отчёттуг үениң иштинде ажылының талазы-биле отчёт илеткелди партия райкомунуң секретары эш Санчай кылган.

Коммунистиг партияның XIX съездизиниң болгаш СЭКП ТК-ның Пленумнарының төөгүлүг шиитпирлерин амыдырал кырынга боттандырар дээш демиселге районнуң партия организациязы чамдык чедишкиннерни чедип алганын конференция демдеглээн.

Районнуң арат ажыл-агыйларының 98,4 хуузу коллективтиг ажыл-агыйларда каттышкан. Колхозтар организас, ажыл-агый талазы-биле быжыгып, оларның нинти малының баш саны болгаш тарылгазының нинти шелү эрткен чылдагызындан өзүлделиг болган база тудуглар калбарган. Колхозчуларның күш-хүнүнге алыр өрүлгазы көвүдеп, материалдыг болгаш культурлуг деңнели бедээн. МТС-тин, совхозтуң болгаш бүдүрүлге черлериниң машина-техниктиг сууру өскен. Район бо чылын күрүнеге дүк, эт, сүт, тараа дужаарының планнарын күүсеткен.

Ындыг болза-даа районнуң партия организациязының ажыл-чорудулгазында улуг четпестер болгаш частырыглар барын конференция илереткен. СЭКП райкому, ооң бюрозу бодунуң ажыл-агый болгаш культура тургузуушкунунга удуртулгазын СЭКП ТК-ның Пленумнарының, илангыя январь болгаш июль Пленумнарының негелдезинге дүүштүр эде тургузарын кошкак боттандыткан. Партия райкому көдээ ажыл-агыйны болгаш үлетпүрүү улам ынай хөгжүдериниң сорулгаларын чедишкинниг шиитпирлээринге массаларны мобилизастаар талазы-биле организакчы болгаш оперативтиг ажылды отчёттуг үениң дургузында кошкак чорудуп келген.

Партия райкому, ооң бюрозу ажыл-херекче хандыгын кирбейн, колхозтарның болгаш МТС-тин, совхозтуң болгаш бүдүрүлгелериниң ажылын анализтеп көрбейн, көдээ ажыл-агый ажылдакчыларының болгаш тускай эртемниглериниң мурнунга перспективтиг айтырыгларны идип үндүрбейн келгенин, ажыл-агыйны удуртуруп колдуунда-ла кампаниялар үезинде төлөөлекчилер дамчыштыр чорудуп турарын, ол «төлөөлекчилер» массаның ортузунга политиктиг ажылды барык чорутпайн, колдуунда-ла колхозтар даргаларының ажылын холгаарлап келгенин-конференцияның киржикчилери санал-шүүмүүлелдериниге илереткеннер.

Партия райкому мал ажылынга удуртулгазын экижитпейн келген. Райком болгаш МТС нинтиниң мал ажылын хөгжүдер, ооң продуктулуун бедидериниң практиктиг хемчегларинче кичээнгей салбайн келгенинден мал ажылының талазы-биле салдынган сорулгалар боттанмаан. Малдың баш санын өстүрер план күүсетинмээн, саар инек бүрүзүнден 500 литр сүт саар турган болза, үүгле 382 литр сагдынган, бир хойдан 1,5 килограмм дүк кыргып алыр турган болза, 1240 грамм дүк алдынган, 8440 баш малга чаңгыс-аай хевирлиг эки шынарлыг кажааларны тудар план үүгле 44,4 хуу күүсетинген. Сиген белеткелиниң планы 59,8 хуу, силостуу — 44,4 хуу күүсетинген, а саваң бөлүп сарааттаар ажыл үзүлген. Мал ажылының механизациязының дугайында айтырыг районда шиитпирлетинмейн турар. Үүгле «Кызыл тараачын» колхозта чаңгыс сүт-бараан фермазын механизастаар ажыл чорутунуп турар.

Совхоз болза, турган девискээринде колхозтарга үлегер көргүзер күрүне ажыл-агыйы болур ужурлуг. Ынчалза-даа «Барлык» совхоз ол сорулгазын күүсетпейн, харын чамдык мурнакчы колхозтардан чыдып калган. Күрүне мурнунга планныг бүгү сорулгаларын бо чылын күүсетпээн.

Совхозтуң ажыл-агыйы бо хире багай турда СЭКП райкому, ооң бюрозу кандыг-даа хемчег албайн келген. Совхозтуң ажылының дугайында ооң директору эш Казанцевтиң илеткелин бюрога дыннаар сорулгаби-биле СЭКП райкому каш катап хыналда чорутқан болза-даа түүнел чок арткан. Партия райкомунуң, ооң секретары эш Санчайның ажылында шак ындыг оперативтиг чок чорухтар хөй болуп турарын делегаттар шыңгыы шүүмчүлээн.

Колхозтарның болгаш совхозтуң малчыннарының ортузунга масса-политиктиг ажыл багай тургустунган. Масса-политиктиг ажыл ылаңгыя мал одарладып чоруур малчыннар ортузунда дендии багай. Нинтиниң мал ажылын улам ынай хөгжүдериниң дугайында Коммунистиг партиниң болгаш Совет чазактың салган улуг программазын чогуур үезинде амыдырал кырынга боттандырары дээш социалистиг чарыш колхозчу малчыннар ортузунда калбарбаан.

Кызыл-Мажалык МТС, ооң директору эш Рагулин колхозтарның ажыл-агыйын удуртур, оларны организас, ажыл-агый талазы-биле быжыглаар хүлээлгезин күүсетпейн келген. МТС болгаш ажылын үүгле чер ажылынче угландырып, малга быжыг чем суур тургузар, эки шынарлыг кажааларны тудар, мал ажылын механизастаар талазы-биле колхозтарга дуза көргүспейн келген болгаш колхозтар-биле аразында көрээлерин күүсетпейн турар. Бо чылын 2 мүң гектар черниң сигенин кезин сараатган бээр турган, үүгле 200 гектар черниң сигенин ажаан берген. 12 мүң хөй кыргыыр планын 40 хуу, силос онгарлары казар планын үүгле 13 хуу күүсеткен. Ол ышкаш колхозтарга тудуг ыяжы сөөртүп бээр кереэлерин чыл-чылда күүсетпейн келген.

Часкы тарыланың хуусаазын узуткынындан, чер ажылынга агротехниктиг чурумнарны сагыааныңдан, дүжүт ажаан алмышкынынга багай белеткенгенинден районда тараа культураларының дүжүдү дыка чавыс болган. Район бо чылын тараа культураларының нинти шелүүнүң гектар бүрүзүнден-не ортумаа-биле 16 центнер дүжүт алыр турган, үүгле 7 центнерни алган. Картофельдиң чайгы ажаалгазы багай чорутунганы-биле дүжүдү чавыс болган. «Большевик», «Ленин оруу» болгаш Ворошилов аттыг колхозтар 100 ажыг гектар күкурузаны холга тутпааннар. Бо бүгү болза, часкы, күскү хову ажылдарынга колхозтарның болгаш МТС-тиң белеткел чогундан болган.

Район чер аңдарылгазының планын күүсетпээн. Ынчангаш чамдык колхозтар келир чылын дыка хөй черни удур аңдарар ужурга таварышкан. Чижээ, «Большевик» колхоз келир чылын 600 гектар черни удур аңдарып, тараа чажар.

Районнуң колхозтары болгаш совхоз чер болгаш мал ажылындан бо чылын план өзүгаар киирип алза чогуур мүңмүң рубльдиң орулгаларын чедир албаннар.

Колхозтарга болгаш совхозка малдың уксаазын экижидер ажыл багай организастатынган. Малды уксаалыг бүдүрүүчүлер-биле хайнакташтырып сайзырадыры районнуң перспективтиг планында көрдүнген болза-даа, организастыг хемчеглер кошкак чорутунган. СЭКП райкому болгаш партия эге организациялары малчыннар-биле болгаш көдээ ажыл-агыйның тускай эртемниглери-биле ажылды кулу деңнелге тургусканындан инектерни симменталь, хойларны нарын дуктуг уксаалар-биле эдериштирер ажыл массалыг эвес чорутунуп келген. Ооң түүнелинде мыйыстыг бода малдың болгаш хойнуң мөзүшынары, сүт саалдазы, дүк кыргыдазы эң-не куду деңнелде артышаан.

СЭКП райкому болгаш партия эге организациялары тудуг планын боттандырарына бар аргаларны болгаш иштики курлавырдарны долузу-биле ажыглаваан. Колхозтар баштаар черлери болгаш совхозтуң дирекциязы тудуг бригадаларын үргүлчү-ле четчелевейн турда, партия райкому болгаш партия эге организациялары өзүлүг партийжи дээштиг хемчеглер албайн келген. Тудугнуң куду темпилиг чорутунуп келгининден, колхозчуларны өглерден бажыңнарже шилчидер айтырыг районда багай шиитпирлетинип турар. Ынчангаш колхозчу өрегелериниң хөй нуруузу өглерде чурттавышаан.

Районнуң чамдык мурнакчы бүдүрүлгелери планныг сорулгаларын чедишкиннинг күүседип турарлар. Кызыл-Мажалык автотранспорт конторазы тос айларның чүк сөөртүлгезиниң планын 113,8 хуу, тонна-километрни — 115,4 хуу, 1346,7 мүң рубльдиң орулгалын киирип алыр турган, 1548,9 мүң рубль кылдыр күүсеткен. 25 мүң литр кывар, чаар материалды камнап алган. Час-Адырда бүдүрүлге чери бо чылдың планныг сорулгаларын хуусаа бетинде чедишкиннинг күүсеткен.

СЭКП райкомунуң, ооң бюрозунуң районнуң экономиказын ханызы-биле өөренип көрбейн, бүдүрүлге черлериниң ажылынга партийжи удуртулганы СЭКП ТК-ның июль Пленумунуң төөгүлүг шиитпирлериниң негелдеринге дүүштүр боттандырбайн турарын конференция демдеглээн. Районнуң бүдүрүлгелериниң ажылчын, албан-хаакчыларының, инженер-техниктиг ажылдакчыларының ортузунга политик-кижизидилгелиг ажылды СЭКП райкому болгаш партия эге организациялары кошкак чорудуп, оларны бүдүрүлге сорулгаларын чедишкиннинг шиитпирлээринче четче эвес организастап келген.

Районнуң үлетпүр комбинады бүдүрүлгеге планын чыл-чылда күүсетпейн келген болгаш бо чылдың тос айларының планын үүгле 40 хуу күүсеткен. Комбинаттың ажыл-агыйы сөөлгү үеде сандарап, санхөө талазы-биле берге байдалга таваржыр турда, СЭКП райкомунуң бюрозу, комбинатта партия организациязы бар четпестерни узуткаар дугайында кандыг-даа хемчеглер албаанын конференция илереткен.

Районда мурнакчы ажыл-агыйлар бар. Ынчалза-даа оларның ажыл-дуржулгазын пропагандаламаар болгаш ажыл-агыйга оларның дуржулгазын нептередир талазы-биле ажыл районда багай организастатынган.

Колхозтарда күш-ажылдың сагыга-чуруму сандаргай турда, районнуң партия организациязы ол четпестерни узуткаар, күш-ажылды организастаарын экижидер хемчеглерни албайн келген. Күш-ажыл кылып шыдаар бүгү колхозчуларның 32 хуузу күш-хүнүнүң доктаатынган минимумун күүсетпээн ийикпе, азы 618 колхозчулар колхоз бүдүрүлгезинге киришпээн. «Ленин оруу» колхозтуң күш-ажыл кылып шыдаар 1068 колхозчуларындан 483 кижи, Ворошилов аттыг колхозтуң 551 күш-ажыл кылып шыдаар колхозчуларындан 130 кижи күш-хүнүнүң нормазын күүсетпээн. Күш-хүнүнүң доктаатынган минимумун күүсетпейн азы колхоз бүдүрүлгезинге киришпейн турар колхозчуларның хөй нуруузу херээжен колхозчулар болуп турар.

Көдээ масса-политиктиг ажылды үргүлчү болгаш кызымаккайы-биле экижиде-ринге СЭКП райкому чер-черниң партия, профэвилел, комсомол болгаш херээженнер организацияларының ролюн бедитпээн. Ынчангаш масса-политиктиг агитация ажылы боттуг болгаш дээштиг эвес болуп, кижилерниң ажылдаар чүткүлүн хайындыр, күш-ажылдың сагыга-чурумун быжыглаар, ажыл-агый планнарын боттандырар херектен хоорук болуп келген. Колхозтарда болгаш бүдүрүлге черлеринде партия организациялары хүндүлел болгаш көргүзүг сабыраларын, хана солунларын болгаш агитхуудустарны өйшаанда үндүрбейн турар.

СЭКП райкому район организацияларының ажылдарында четпестерни узуткаарын чедип албаан. Советтер, профэвилел, комсомол болгаш хөй нинти организациялардың болгаш суд, прокуратура, шагдаа органнарының ажылынга партийжи удуртулганы чогуур деңнелге тургузуп ап шыдаваан. Райкүүском, ооң даргазы, СЭКП райкомунуң бюро кежигүнү эш Одаң-оол райкүүскомнуң килдистерин, көдээ Советтерни ыракта четпес удуртуп келген.

СЭКП райкомунуң бюрозунуң кежигүннери болгаш килдистериниң ажылдакчылары партия эге организацияларын эренгей удуртуп келгининиң түүнелинде партия эге организацияларының отчёт-сонгулдалыг хуралдары 12 эге организацияның ажылын багай деп санаан. Аныяк коммунистер-биле болгаш кандидаттар-биле ажыл багай тургустунган. Районнуң партия организациязында кандидат стажы 6—10 чыл эрткен 25 кижи бар. Партия эге организациялары партия хуралдарын ховар болгаш куду деңнелге эрттирип, шүүмүүлелди болгаш бот-шүүмүүлелди кызыы чорудуп турар.

Партия чырыдышкынында болгаш масса-политиктиг ажылда улуг четпестер барын конференция шыңгыы демдеглээн. Районнуң культура-чырыдышкын албан черинин ажылында улуг четпестер бар. Культура бажыңы, клубтар, кызыл булуңнар, кино установкалар болгаш библиотекалар ажылчы чоннуң культурлуг негелделерин чедир хандырбайн турар.

Районнуң партия организациязының ажылында улуг четпестерниң болгаш частырыглариың бар болуп турарын, СЭКП райкомунуң, ооң бюрозунуң партия эге организацияларының ажылынче ханылан кирбейн, бодунуң болгаш үстүү организацияларның шиитпирлериниң күүседезин четпес организастаанын конференция санаан.

Конференция СЭКП райкомунуң ажылының дугайында делегеренгей шиитпирни хүлээп алган.

* * *

Конференциядан соңгуткан райкомнуң бирги организастыг пленуму болуп эрткен. СЭКП райкомунуң бирги секретарынга эш М. К. Санчай, ийиги секретарынга эш Г. Н. Кулев, МТС зоназының талазы-биле секретарынга эш П. С. Комбу олар соңгутурганнар.

Австри Республиканың парламент төлөөлериниң Совет Эвилелинге келиринге хамаарыштыр

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Эвилелдиң Совединиң даргазы А. П. Волков болгаш ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Национаалдар Совединиң даргазы В. Т. Лацис Австри Республиканың Национал чөвүлелиниң даргазынче болгаш федералдыг чөвүлелиниң даргазынче дараазында чагааны чорутканнар.

«Совет Эвилели биле Австрияның аразында найыралдыг харылзааларны хөгжүдеринге бүгү хемчеглер-биле дузалаарын күзевилгеан база ССРЭ-ниң Дээди Совединиң 1955 чылдың февраль 9-тагы декларациязынга холбаштыр австри парламентиниң 1955 чылдың апрель 28-теги хүлээп алган резолюциязын кичээнгейге албышаан, Совет Социалистиг Республикаларның Эвилелиниң Дээди Соведи, бир эвес Австри Республиканың парламентизи болдунуң төлөөлерин ССРЭ-ниң Дээди Соведи-биле харылзаа тударынга база Совет Эвилелиниң амыдыралы-биле таныжарынга ССРЭ-же чоруткан болза, аажок сеткил ханган турар ийик.

Бистиң чалаашкынывысты хүлээп алырының дугайын база силерниң төлөөлериниң ССРЭ-ге келириниң үезин дыңнадыр болза, ол дээш силерге өөрүп четирер ийик бис».

Бо чалаашкынга харыы кылдыр Австри Республиканың национал болгаш федералдыг чөвүлелдериниң даргалары Ф. Хурдес болгаш А. Фриш олар австри парламентарийлериниң төлөөлериниң Совет Эвилелинче чоруурун бо чылдың ноябрь 20 биле декабрь 4-түүн аразында үеде болдунуп болур деп ССРЭ-ниң Дээди Совединиң палаталар даргаларынга дыңнатканнар.

Австри Республиканың национал чөвүлелиниң даргазы биле федералдыг чөвүлелиниң даргазының аразында дугуржуушкунну өлүгаар австри парламент төлөөлери дараазында составтыг болур: национал чөвүлелден — депутаттар Э. Айгнер, И. Бем, К. Чернец, Э. Фишер, Ф. Флоссман, И. Гриснер, Э. Хартман, А. Малета, Р. Мархнер, Ф. Принке, В. Рейман, Р. Рот, Р. Шойх; федералдыг чөвүлелден — А. Фриш (чөвүлелдиң даргазы), депутаттар А. Душек, Ф. Эккерт болгаш И. Пфаллер.

Төлөөлериниң удуртукчузу национал чөвүлелдиң II-ги президентизи И. Бем болур деп турар.

Төлөөлерни парламент директору Р. Розикчи үдээр.

„Калбак-кара кадыны“ деп ном

Үндүрген номнарның очулгазынга хамаарыштыр А. С. Пушкинниң «Калбак-кара кадыны» деп номунуң очулгазын Тываның ном үндүрер черинде партия эге организациязының ажык хуралынга чугаалажып көрген. Ук номда А. Делгер-оолдуң, М. Хомушкунуң очулдурганы ийи чогаал кирген. Ону М. Кенин-Лопсан редакторлаан.

Ук чогаал Пушкинниң тыва дылга очулдуртунган өске чогаалдарының аразында төөгү талазы-биле улуг ужур-дузалыг болуп турар. А. С. Пушкин бодунуң үезинде орустуң төөгүзүн онза сонуургап, төөгүге холбашкан хөй чогаалдарын бижээн.

«Калбак-кара кадыны» —ол Россияның ынчаардагы шиннинг амыдыралын көргүскен тоожулал болур. Ооң маадыры — шыптактыг, каржы, ажырымчы кижи. Россияның ынчаардагы коваргак баяаттары Барыын чүктен салган алганы чиртим ол «культуразын» ынчаар шиңгээткени-ле шиннинг.

Ажылчы чоннуң күжү-биле тып алганы акша-мөңгүнүн дөрт чүкче чашканнап, ооң байын алыр дээш шымдылап, ооң уржуу-биле тенип өлүп-даа тургулаан балаттар Пушкинге билдингир турган. Көдээниң болгаш хоорайның амыдыралын Пушкин тода илередип турган.

Ук чогаалдың очулгазын болгаш редакторлааның нинтизи-биле эки деп көргеш. Чогаалдың утказын тыва дылче чогумчалыг шилчидип шыдаан. Ынчалза-даа четпес очулгалар база көзүлүлээн. Чижээлээрге «дамы», «королевы», «княгиня» деп сестер «кадыннар (кадын)» кылдыр очулдуртунган болгаш чамдык таварылгаларда көзер кадыны болуп будулуп-даа турар. «Чалчазының төрели чораан» дээниң «улуг чалчазы чораан» суг-суг дээш дыка хөй бодалдар четче эвес болгаш соора илеретинген. Чамдык домактарның тургузуун шын эвес туртузуп, сестер соора парлатынган.

Мындыг четпестернин көстүп турары бисте чаңгыс эвес болгай. Номчукчуларга билдингир, эки шынарлыг чогаалдар бээр база өрус болгаш делегейниң классиктериниң база совет чогаалчыларының мурнакчы угааннары-биле таныштырар сорулганы бистиң очулдурукчулар болгаш редакторлар чиик көрүп, харыысалгазын кудулаадып турар. Үүгле ооң чылдагааны-биле мындыг четпестер үнер.

Үнген брошюра хөй тайылбырлардыг. Оозу-биле номчукчуларны шаптыктап турар. Ол чокка-ла билдингир кылдыр очулдуруп болур турган.

«Калбак-кара кадыны» чамдык четпестерлиг-даа болза номчукчуларның сонуургалын хаара тудуп шыдаар.

Ук хуралга үнген санал-оналдан илерээни болза ном үндүрүп турар редакторлар, авторлар-биле ажылды кошкак чорудуп турар, очулгаларны рецензилевейн турар. Очулганың үнезин көрүп доктаатпайн турар. Чамдык таварылгаларда авторларның хол-биле бижээни шуут читкилей-даа бээр.

Илеретинген четпестерни узуткаар талазы-биле коммунистиниң болгаш өскеда очулдурукчуларның саналдарын ук хурал чүүлдүг деп көргеш, моон соңгаарты ажылынга чаа аргаларны дугуржуп алган.

А. БЕЛЕК-БАИР.

Ада-иелериниң школа-биле харылзаазы

Сут-Хөл районнуң «Сталинчы орук» колхозунда чеди чыл школазының ада-иелер хуралы болган. Анаа ада-иелериниң школада уругларын кижизидип турарының дугайын чугаалашкан.

Школада уругларының өөредилге-кижизидилгезинче кичээнгей салып турар ада-иелериниң саны өзүп турар: Монгуш-оол, Мандынмаа, Дамбаа, Дандар, Доржу, Суванда болгаш өске-даа ада-иелер школага үргүлчү кээп, кичээлдерге олуржуп, уругларының канчаар өөренип турарын доктаамал сонуургап, башкыларындан үргүлчү айтырып турарлар. Уругларының эки өөредилгези дээш харыысалгазын улгаттырганының түүнелинде оларның уруглары сагыга-чурумнуг, эки өөренип турарлар.

Ооң-биле кады уругларының өөредилге-кижизидилгезинче сагыш салбас, ону үүгле школа башкыларының херээ кылдыр көрүп, харын-даа уругларын школага эккелбейн турар чамдык ада-иелер база бар, чижээ, магазин эргелекчизи Хаажыкпаннын 6 класста өөренип турар уруу өөредилгениң хөй шагын үзүп турар. Шыырап оглун бодунга арттырып ажылдадып алыр сорулга-биле мынчага чедир школага эккелбээн. Уруунуң школада багай өөренип турарынче Айдан сагыш салбайн турар. Школаның болгаш ада-иелериниң өөреникчилерден чаңгыс аай тургузар негелдезин сагывас, совет школаның, ооң башкыларының ат-авторитедин тутпайн турар ындыг ада-иелериниң чижээнге өскелериндаа киирип болур.

Школаның ада-иелер-биле ажылы амдыгаа чедир чогуур негелдезинге чедип тургустунмаан. Школаның дирекциязындан ол талазы-биле боттуг хемчеглерни алыры негетинин турар.

Хурал соонда башкы Е. Н. Разорелова «Ада-иелериниң өг-бүлеге авторитединиң дугайында» беседаны кылган.

С. ОНДАР.

Малчыннарның чедишкини

Улуг-Хем районнуң «Күш-ажылдың хостуу» көдээ ажыл-агый артелиниң малчыннары нинтиниң малының баш санын өстүрер, ооң продуктулуун бедидер, күш-деңгелдиг кыш ажырар дээш бүгү хемчеглерни ап турар. Колхоз бо чылын мал өстүрер планының талазы-биле бода малды 106 хуу, чылгыны — 101 хуу, хойну — 104 хуу, хаванны — 175 хуу күүсеткен. Бир инектен-не 770 литр сүт саар турган 1028 литрни саган болгаш бир хойдан ортумаа-биле 1,5 килограмм дүк алыр планын 2 килограмм кылдыр күүсеткен.

Малдың чайгы одарын шын организастаанындан сувай инектиң хонукта немелде деңзизи ортумаа-биле 980 грамм болган. Кадарчылар эштер Т. Сундуй, Х. Погалин-оол, Т. Болдан, К. Суван-оол оларның инектериниң бирээзи-ле хонукта ортумаа-биле 950 граммны немеп турган.

Малчыннарның колхоз бүдүрүлгезинге үре түүнелдиг ажылын колхоз баштаар чери үнелеп көргеш, оларга немедде төлевирни тыпсып турар.

И. КУДЕР-ООЛ.

Мал ажылының түүнелдери-биле чергелештир чаа сорулгаларны боттандырар

Колхозту организас, ажыл-агый талазы-биле быжыглаары дээш Сут-Хөл районнуң Киров аттыг көдээ ажыл-агый артелиниң колхозчулары болгаш көдээ ажыл-агыйның тускай эртемниглери кызымак ажылдаанар.

Көдээ ажыл-агый артели нинтиниң мал ажылын хөгжүдериниң планын 104 хуу күүсеткен. Хаванның болгаш азырал куштарның баш саны дыка өзүлделиг болган. Саанчылар инек бүрүзүнден ортумаа-биле 553 литр сүттү саан алганнар, ынчангаш сүт саалдазының планын күүсеткен. Күрүнеге дужаар эт, дүк, сүт планнары хуусаа бетинде күүсетингилээн. Колхоз күрүнеге 417 центнер эт, 394 центнер сүт, 5 тонна 338 килограмм дүк саткан. Бо продуктуларны күрүнеге садар талазы-биле план ажыр күүсетинген. Колхозтуң акша орулгазы 609 мүң 400 рубль чедир өскен. Мал ажылындан кирген орулга болза, 474 мүң 800 рубль болган.

Мал ажылының мурнакчылары көвүдээн. Саанчы эш Чылбак инек бүрүзүнден 630 литр, эш Ылдыкпан 620 литр, эш Серемаа 619 литр сүттү саганнар. Хойжу эш Диин-Кара хой бүрүзүнден 1 килограмм 900 грамм, эш Кодур-оол хой бүрүзүнден 1 килограмм 820 грамм дүктү алганнар. Колхоз тускай семиртилгеге 120 баш мыйыстыг бода малды тургузар турган, 336 башты тургускан. Тускайлап семирткен инек бүрүзүнге дүн-хүнде 714—834 грамм деңзини немээн. Хойжу эш Ак-кыс 109 хойдан 124 хураганы, хаван ажаакчызы эш Кандок төрээн хаван бүрүзүнден 22 хаван оолдарын алган.

Колхозчулар мал кыштагладыышкынынга мындыг белеткелдерни кылган. Олар инектиң 33 кажааларының 25-жин септээн болгаш 60 инек кирер чаа кажааны туткан. Тудугжулар 200 бызаа кирер 3 кажааны септевишаан, 160 бызаа турар 2 чаа кажааны тудуп дооскан. 120 хаван турар 2 кажаа, 8 мүң хой кирер 37 кажааның 32-зи, аттың 2 кажаазы септетинген. Малдың янзы-бүрү аарыгларын болдурбас дээш мал аарыгларынга удур баш бурунгаар хемчеглер алдынган.

Колхоз баштаар чери мал ажылынга кызымак, эки көргүзүглерни чедип алган 39 малчыннарга күш-хүнүнүң немелде төлевирин болгаш 14 малчыннарга акша-биле шаннал тывыскан. Ооң иштинде хойжу эш Ак-кыс күш-хүнүнүң төлевиринге 3 хураган, 1 өшкү, 45 килограмм эт, саанчы эш Чылбак—9 килограмм сметана, зоотехник эш Моллеров —417 килограмм кызылтас, 5 килограмм сметана, 2 анай, 1 хаван оглу алган.

Колхоз мал ажылын хөгжүдериниң, ооң продуктулуун бедидериниң хемчеглерин ам-даа ыракта четпес чорудун турар. Сиген белеткелиниң планы үүгле 87 хуу, силос салыышкыны — 91 хуу күүсетинген. Чоокка чедир-ле ийи ооңдан малдың кыштаглары септетинмейн турган. Дүгүр-оол, Шыырап дээн ышкаш хойжулар харыысалга чок ажылдап келген болгаш чамдык хойларны хорамчага таварыштырган. Колхоз баштаар чери болгаш партия эге организациязы мал ажылында амгы илерээн четпестерни дарый чайладыры, келир чылдарда малдың быжыг чем суурун тургузар дээш баш бурунгаар боттуг хемчеглерни алыры чугула. Малдың баш санын өстүрер, продуктулуун бедидер талазы-биле артель бодунуң курлавырларын болгаш бүгү болдунар аргаларын чөп ажыглаар, мал ажылының түүнелдери-биле чергелештир нинтиниң мал ажылын улам ынай хөгжүдер дээш салдынган чаа сорулгаларны боттандырар херек.

С. САНДАН.

Мал кыштаглаашкынынга четпес белеткенген

Улуг-Хем районнуң Калинин аттыг көдээ ажыл-агый артели мал кажааларының тудуун болгаш септелгезин ыракта четпес чоруткан. Малчыннарның чуртталга бажыңнарының септелгези, чылыглашкыны чоокка үеге чедир-ле доозулбайн турган. Тудуг бригадазындан 8 кижи составтыг бир бөлүк 4 тергелиг ажыт-биле ажылдап, шээр малга 2 чаа кажааларны тудуп, эрги кажааларның септелгезин кылып турза-даа, ол ажылдың темпизи ковчуг ооңум чорун турар. Мал кыштагладыышкынының белеткели орту-даа кирбээн.

Хойжулар эштер Санмыр, Доспай-оол, Чапшаана олар боттарының ажаап турар хойларының кажааларының септелгезин кылган болгаш иштин кургаглаан. Кыштаглаашкын белеткелинде четпестерни чайладыр дээш колхоз баштаар чери шиитпирлиг хемчеглерни алыры негетинин турар.

В. ДАНЗЫРЫН.

Районнарда үрезин уруушкунунуң медээзи

Октябрь 31-де (хуу-биле)

1. Кызыл	116,4	8. Чөөн-Хемчик	87,5
2. Тес-Хем	113,7	9. Чаа-Хөл	81,2
3. Эрзин	104,9	10. Сут-Хөл	77,8
4. Бии-Хем	101,0	11. Бай-Тайга	74,4
5. Улуг-Хем	95,5	12. Таңды	59,1
6. Барыын-Хемчик	94,6	13. Өвүр	6,7
7. Каа-Хем	92,5	14. Тожу	—

ПАРТИЯНЫҢ ОНААЛГАЗЫ АМЫДЫРАЛДА БОТТАНЫП ТУРАР

Марачевка фермазының коллективи инек бүрүзүнден 1579 килограмм сүттү алган

Таңды районнуң «Революцияның чалбыыжы» колхозунуң Марачевкада сүт-бараан фермазының коллективи мал ажылының продуктуларын бүдүрерин көвүдедир дугайында чарышка инектерден сүт саалдазының талазы-биле байлак дуржулганы чедип алган. Бо эрттип турар ажыл-агый чылында боттарының социалистиг хүлээлгелерин алдарлыы-биле күүсетпишаан, саар инек бүрүзүнден ортумаа-биле 1500 килограмм сүттү саап алыр турган, 1579 килограммны саап алганнар. Мурнакчы саанчылар оон-даа бедик көргүзүглерни чедип алганнар. Область Совединин депутады Татьяна Шведова аңаа быжыглаан инек бүрүзүнден 2181, Мария Шумова—2064, Оюн Билчирмаа—1615, Тарыймаа Хаян—1589 килограмм сүттү саап алган.

Чоокта чаа Марачёвка фермазының коллективинин ажылының түннелин СЭКП обкомунуң бюро хуралынга чугаалашкан. Аңаа бо айтырыг талазы-биле мурнакчы саанчы Татьяна Шведованың илеткели болган.

СЭКП обкомунуң бюрозунга эш Шведованың кылган илеткелин болгаш сүт-бараан фермазының өске-даа ажылдакчыларының чугааларын бо арында парлаан.

Чурукта: Марачёвканың сүт-бараан фермазының эң эки ажылдакчылары (солагай талазындан оң талазынче): чирмаа Оюн, инек кадарчызы эш Шведов, саанчылар эштер Болотова, Фролкова болгаш Тарыймаа Хаян.

Инек бүрүзүнден 2181 килограмм сүг

Саанчы Т. ШВЕДОВАНЫҢ чугаазы

Мен бодумнуң кулаксыларымны бүрүңгаар санаан көргеш, шоолуг-даа боданмайн октябрь 1-ге чедир саар инек бүрүзүнден-не ортумаа-биле 2000 литр сүттү саап алыр деп сөзүмнү берген мен. Бистиң инектеривис ындыг-ла улуг чергелиг-биле экижитинмээн, чурт иштиниң инектери болганда, инек бүрүзүнден-не 2000 литр сүттү саап алыры — чиик эвес хүлээлге. Менде быжыглаан инектериң онзагай байдалдарын экиже-биле өөренип көргеш, сөзүмге ээ болурунга бүзүрээн мен. Чоокта чаа чарыштың түннелдерин үндүрген бис, ол кончуг өөрүнчүг болган: менде быжыглаан инек бүрүзүнден-не чыл дургузунда ортумаа-биле 2181 килограмм сүттү саап алган болдум.

Мээң ажылымда онза чажыт түүлдер чок, а мээң чедимчем чүл дээрге, бүгү-де түүлдерни хынамчалыг көрүп, мурнакчы дуржулганы кыымак өөренип, оон соонда ону херек кырынга ажыглап эгелеп турарымда болган. Кандыг-бир хемчеглерни чорудары дораан-на шулуудай бербес болгулаар, ынчалзажок салган сорулганы чедип албаан шаамда ажылдап үргүлчүлеп турар мен. Мынчангаш кызымак болган чүткүлдүг болур чорук чедиишкининиң баштайгы негелдези ол.

Ийги негелде — ажыл-херекке ынакшыл. Чамдык кижилер ону ажылга баары, зоотехниктиң айтыышкыннарын күүседири, инектерни ажлары кылдыр билип турар. А мен бодарымга ажыл-херекке ынакшыл дээрге бодунга дааскан ажыл-херекти ак-сеткилдиг, бердинген ёзу-биле көөру, чаа, мурнакчы түүлдерни билип алыр болгаш ону практикага нептередири дээш чүткүлдүг болгаш чорук чедиишкининиң баштайгы негелдези ол.

Ынчаларга үшкү негелде —ажаап турар инекти эки билири, оон ажы-чаның өөренири болур. Чүгле ынчан бедик саалданы чедип ап болур.

Күш-ажылга бедик көргүзүглерни меңээ чүү чүве хандырып бергенин тодаргайы-биле чугаалап көрейн.

Инектиң бедик продуктулуунуң дугайында оон төрүүрүнүң ырак мурнунда сагыш човаар херек дээрзин бодумнуң практикамдан бүзүреп көрген мен. Инекти саарын өй-шаанда соксадыры кончуг чугула, чүге дээрге, бүгү саалданың дургузунда саашкынның чедиишкини болгаш эң-не хөй сүт алыры оортан улуг хемчээлдиг-биле хамааржыр. А саалданы өй-шаанда соксатпазы чүге чедирип болурун мынчыг чижектен бүзүреп болур. Мээң бөлүк инектеримде «Ракета» деп инек бар. Ол инектиң боозаан үезин ылап билбээнимнин ужурундан, ону барык төрүүгүже чедир сагган мен. Түннели чүү болган дээрге, ол төрээнинин соонда эткен саалда үезинге көөрде, эвээш сүттү берип турар апарган. Оон аңгыда ырымза быжаа төрээн, ол оожум өөп доруккан.

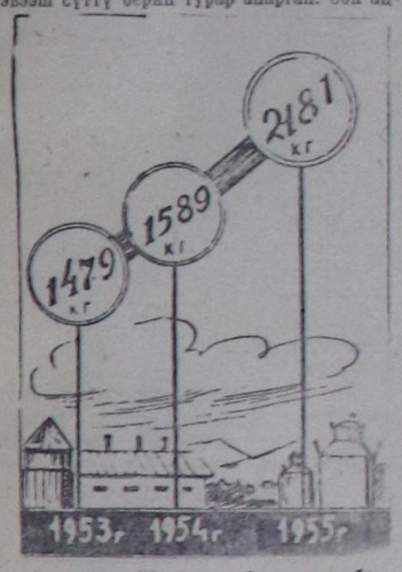

Саанчы эш Шведовага быжыглаан бөлүк инектериң бирээзинден-не чылда сүт саалдазының ортумаа-биле өзүлдези.

Бодумнуң бөлүк инектеримге саггас үениң үргүлчүлелин 60 хүннер кылдыр доктааткан мен. Баштай төрээн инектерни дараазының саалда үезинге күш кирип, эки денгип алзын дээш каш хүннер мурнадыр саггастай бээр мен. Саалданы шуут эвес, харын чоорту соксадып турар мен. Баштай хүнде ийи удаа, оон соонда бир удаа, оон ынайлаарга бир, ийи хүн болгаш саап, адак соонда шуут саггастай бээр мен.

Саггайн базарының үези келирге инектиң аажы-чаның кичээнгейлиг хайгаарап турар мен. Оон сүдү дүрген-не «соглу берзин» дээш оон-биле кады саалда саның кызырып, рациондан чулуктуг чемнерни түнмаан, ынчангаш ол чемгерилгени үргүлчү янзы-бүрү болдурар арга бисте чок, чүге дээрге, колхозтуң баштаар чери биске таарымчалыг байдалдарны тургузпайн турар. Фермада чем бусталдырып хайындырар черниң чогундан кыжын саваңны инектерге кургатта бээр ужур таваржып тургулаан болгай. Тараанны өйшаанда дээрбелевейн турарындан, мал болганчок-ла концентраттаан чемден үстүп турар.

Чайын база-ла инектерни таарыштыр чемгербейн турар. Чазын ферма чанының участогунга сүттүг малга немей ногаан чем кылдыр бээр дээн 40 га суланы тараан. Ынчаарга мурнунда колхоз даргазы турган эш Андросов МТС-тиң удуртукчуларының, ылангыя кол зоотехник эш Буклинниң тодаргай-ла сулазы-биле ногаан чем кылдыр тараан ол суланы чогуур хереглелинге ажыглаарын хораан. Бистиң үре-түннелдиг ажылдаар чоруувуска шаптыктап турар өске-даа четпестер база эвээш эвес.

Чоокта чаа эрткен ажыл-агый чылының түннелдерин чугаалажып, малдың продуктулуун улам ыңай өстүрерин саададып турар чылдагаанларны илереткен бис. Бистиң чаа даргавыс эш Федулов сүт бүдүрерин улуу-биле көвүдедир төлээде, колхоз баштаар чери таарымчалыг байдалды тургузуп бээр дээн ферманың коллективинге бүзүреткен. Бодумнуң аргаларымны көргеш, чаа чылда инек бүрүзүнден-не ортумаа-биле 2500 литрден эвээш эвес сүттү саап алыр деп хүлээлгени алган мен. Малды ажаарының болгаш чемгерериниң аргаларын улам ыңай сайзырангайжыдары сеглээн сөзүмнү алдарлыг күүседир талазы-биле меңээ дузалаар.

Дунгуш инектер саарынга дуржулгам

Саанчы М. ШУМОВАНЫҢ чугаазы

«Революцияның чалбыыжы» колхозтуң мал ажылының фермазынга 1935 чылда ажылдап кирген мен. Бо үениң дургузунда инектерни ажаарының, чемгерериниң болгаш хайгаараарының талазы-биле эвээш эвес дуржулга чедип алдынган, база инектерниң сүттүг продуктулуун бедидерин чыл санында чедип ап турар мен. Чижээ, эрткен ажыл-агый чылында колхозка мал чемнериниң элээн четпестери турза-даа, менде быжыглаан инектериң бирээзинден-не 2064 килограмм сүттү саап алган мен.

Бистиң фермавыстың саанчызы Татьяна Шведованың ол-ла методтарын инектерни ажаарынга база хереглеп турар мен. Бисте мал чемнерин тургузу азыралдың үезинде инек бүрүзүнге мынчаар: сиген болгаш саваң 22 центнер, концентраттар 3 центнер болгаш силос — шупту 0,5 тонна кылдыр хуваап таарыштырган. Мал чемнерин камныг чарыгдаары-биле, а кол түүл — оон инектерге эки чидиртинерин хандырары-биле бистер бөдүүн чемнерни белеткетинген болгаш үүреткен хевир-биле берип турар бис. Мооң-биле кады инек бүрүзүнүң тус-тузунуң онзагай чоруун шыңгыы өөренип көрүп турар бис.

Фермада бүгү ажылдарны доктааткан хүн чурумун ёзугаар кылып турар мен. Инектерни чаңгыс ол-ла чурум-биле саап турар мен. Бо талазы-биле олар могадыычал, бир эвес эзлчээ өскерди бээр болза, олар сагдырбастаар болгаш сүдүн чедир бербейн баарлар. Кышкы үеде бирги саалданы эртенгиниң 6 шакта, ийигизин — хүндүскүнүң 12 шакта база үшкүзүн — кежээкиниң 6 шакта чорудып турар мен. Саалдалар аразының үезинде инектерни чемгерип, оларны аштап-арыглап, турар черлерин чурумчудуп база өске-даа чугула ажылдарны кылып турар бис.

Мээң бөлүүмде инектер назы-харының талазы-биле янзы-бүрү. Чижээ, «Грузинка» 14 харлыг, оон диштери хөй эвес, колхозтуң зоотехниги эш Аристова ону брактаар дугайында айтырыгны үш чыл иштинде тургузуп келген. Ынчалза-даа мен шуут удурланып турар мен, чүге дээрге, эрткен чылдарда «Грузинка» бедик продуктулуг болган, ынчангаш оон-биле чарлыры меңээ хараадаачыг. Ол инектиң назы-харын барымдалаш, ону эң-не чымчак чемнер-биле, хээдектээн, чымчаткан саваң-биле чемгерерин кызып турар мен, чижээ, ындыг чемнерни чүгле үүреткен болгаш хайындырган хевирге, а далганныг чемнерни хоюдуп берип турар мен. Түннели мынды: эрткен ажыл-агый чылында «Грузинка» барык-ла 1700 килограмм сүттү берген.

Мээң бөлүүмде «Иринка» болгаш «Белянка» деп ийи дунгужун төрээн инектер бар. Дунгужун төрээн инектерни саары улуг инектерден берге, харын сүдү безин эвээш болуру билдингир. Баштайгы саалдадан эгелээш-ле олардан 1500 литрден эвээш эвес сүттү саап алырын шиитпирлээн мен.

Ынды ажаалданың болгаш чемгерилгениң ачызында ол ийи дунгуш инектер бо чылын багай эвес саалданы берген. Чижээ, сес айларның дургузунда «Иринкадан» 1734 килограмм сүттү, а «Белянкадан»— чеди айларның дургузунда 1424 килограмм сүттү саап алдым. Олар июльда 10—12 килограмм сүттү хуваңын-не берип турганнар. Ынчангаш мен бодумнуң дуржулгамдан, шын саалда үезинде аныяк инектерден хөй продукцияны ап болур деп чүвеге бүзүрээн мен.

Ак-сеткилдиг ажылдаарын кылып турар мен, мээң күш-ажылымны эки төлеп турар. Бо чылын октябрь 10-га чедир 725 күш-хүннерин ажылдап алган мен. Оларга 150 пуд хире тараанны, ийи муң ажыг рубльди болгаш план онаалдаын ажыр күүсеткени дээш немелде төлевириниң чурум-биле 2255 литр сүттү алган мен.

Коммунистиг партиянның XX съездизинге уткуштур бүгү совет улус улуг көдүрлүүшкүн-биле чоруп орар. Ол болза, совет хамааты бүрүзүнүң бодунуң ажыл участогунга бүдүрүлгечи чаа-чаа чедиишкиннер-биле демдеглээр дээш түткүдүг болуп турары улуг болуушкун. Бистер, малчыннар партиянның съездизин инектерни бызаалаарынга үлегерлиг белеткел-биле, инектериң продуктулуунун улам ыңай бедиишкини-биле демдеглээр ужурлуг бис, чуртка сүттү, саржагны болгаш эътти улам хөйнү бээр ужурлуг бис. Бир эвес бистер мону чедип алыр болзувусса, мал ажылының продукциязын бүдүрерин көвүдедир дугайында, бистиң Төрээн чуртувустуң ажылчы чоннарының материалдыг деңнелин бедидер дугайында партиянның болгаш чазактың айтыышкының күүсеткенивис ол болур. Бистиң кижи бүрүвүстүң хүлээлгерлиг — бо чугула сорулганы шиитпирлээринге улуг салыышкынны киперивис болур.

Инек бүрүзүнден 2000 литр сүттү саары — чедип ап болдунмас чүве эвес дээрзин билир мен. Ынчангаш, чарышка киришпишаан, чаа чылда инек бүрүзүнден 2500 литрден эвээш эвес сүттү саап алыр деп сөзүм берген мен. Бодумнуң хүлээлгемни алдарлыы-биле күүседиримге бүзүреп турар мен.

Сүткүр малдарның кададын канчаар организастап турарым

Кадарчы П. ШВЕДОВТУҢ чугаазы

«Революцияның чалбыыжы» колхозтуң Марачевка фермазында сүттүг коңдан малдарның кадарчызынга беш чыл ажылдап турар мен. Чайгы үеде инектериң продуктулуг болуру колдуунда оларның кададын шын организастаанындан хамааржыр дээн өзүмнүң практикамга бүзүреп көргеш мен.

Кышкы үеде мал турузу азыралда турап турар. Чазын улуг-улуг карандылар тыптып кээри билек-ле малды олче үндүр сүрүп одарладырын эгелээр. Ол үеде оңзу чымчак болгаш малдар ону туралап чиир черлерге малды одарладырын ораддажып турар мен.

Одарларда ногаан сигеннер элээн узап үнүп келирге, малды аңаа дүн-хүнде одарладыры-биле шилчидер. Ол-ла үеде хүнүңү чурумун солун турар. Баштайгы саалданы эртенгиниң 5 шакта чорудар, оон соонда инектер 12 шакка, ийги саалдага чедир оттаар, оон хүндүскүнүң 3 шакка чедир дыштаныр болгаш база катап оттап үнер. Үшкү саалда кежээкиниң 6 шакта эгелээр. Оон инектерни дүнекиниң бир шакка чедир кадаргаш, ол-ла черинге эртенгиниң үш шакка чедир дыштандырар. Оон соонда инектерни тургузуп, эртенгиниң беш шакка, бирги саалдага чедир одарладыр.

Мээң кадарган коңданымга тускай одарларны быжыглаан. Инектерни чайлаглаашкынче үндүрериниң мурнунда зоотехник эш Аристова-биле кады одарларны ажыглаарының планын чогаадып, ногаан сигеннерге инектериң хереглелин санап, одар черлерин 9 кезекке үскен бис. Ону чүге ынчаар кылырыл дээрге, одарларны эзлчег-биле чидиртип, малдар чаа үнүп келген оттту үргүлчү чип турзун дээш таарыштырып турар бис. Одарларны эзлчештирип ажыглаары ол черлериниң үнүжүүнүн өзүлдезинден хамааржыр. Чазын малды оңду эрте үнген черлерге кадарар. Чижээ, дагның мурнуку ийлеринге, кургаг бедик черлерге. Малдарны загон бүрүзүнге 4—6 хонукта одарладыр. Одарларның үнүжүүнүн байдалын болгаш малдарның чаның үргүлчү хайгаарап турар. Ол черниң оңдун мал дөгере чип каапкан болза, инектер ынай-бээр кылаштажып турап бээр, оон оларны өске одарже шилчидер.

Малды сула салып одарладырга одарларның продуктулуу дүрген кудулаар деп чүвени бодумнуң хууда дуржулгамдан көрген мен. Малдарны сула салып каарга, олар хүн-бүрүде одарның шөлүн кезип, чидингир болгаш бедик шынарлыг үнүштерни бир дугаарында чип, арай чидиртингир эвес эргижирей бергеннерни саза базып кааптар болгаш одарларны бокталдырып бакыралып турар. Ынчангаш одарларны чоорту, тус-тус участоктар аайы-биле чидиртири дыка чугула.

Инек бүрүзү төттүр оттап алырын хайгаарап турар мен. Чаңгыс аай үнүштерлиг одарларга инектер хөңнү чок апаар. Ынчангаш бир неделяда кужурлуг түнгээ черлерге, оон соонда база бир неделяда аңгы эдээнге откарарын ораддажып турар мен. Одарларны ынчалдыр солуштурарга малдарның чемге туралыг болуру бедип, сүттү хөйнү берип турар. Кужурлуг одарлар бисте эвээш чүве төлээде, кужур чок одарларга чылгаар дус салып турар. Оон аңгыда эртен эрте, шалың кургаваанда одарның бир тускай черинге үүрмек дусту чажыпкаш, аңаа инектерни үндүрүтерге ол черниң оңдун мырыңай дазылының дөзүнге чедир чиц каантар.

Кадарылга үезинде инектерни үргүлчү суггаарны ыка чугула. Ынчангаш бистин одар бүрүзү суглуг черлерде таарыштыр тургустунган, суг бүгү чайның дургузунда четчир, малдар хереглээн шаа-биле ижип турар.

Сүткүр инектерни аргалыг-ла болза, одар келидин ынай-бээр сүрерин эвээждир болза эки, чүге дээрге ол чорук саалданы кудулаалып турар дээрзин дуржулга мени бүзүреткен. Инектерни тарамыкай кылдыр одарладып турар мен. Оон башка оларны аңаа сула салыптарга сигенни сазаңналдыр базып кааптарлар. Чамдык инектер чыдыннап эгелей бээрге, бүгү инектерни докталткан дыштандырар. Хүн-бүрүде ол-ла шакта дыштаныр кылдыр инектерни чаңчыктырып алган мен.

Чайын саалданы шуут одарга чорудып турар. Саанчылар докталткан шагында аңаа чедип келир, оларның келир үезин таарыштыр инектеримни сүрүп эккеп бээр мен. Дүштеки саалданың соонда саанчы бүрүзү боттарының инектерин аштап арыглап, концентраттар-биле оларны немей чемгерер. Концентраттарны бөлүүн, аңаа-ла тараачын оңгачаларга каап берип турар бис.

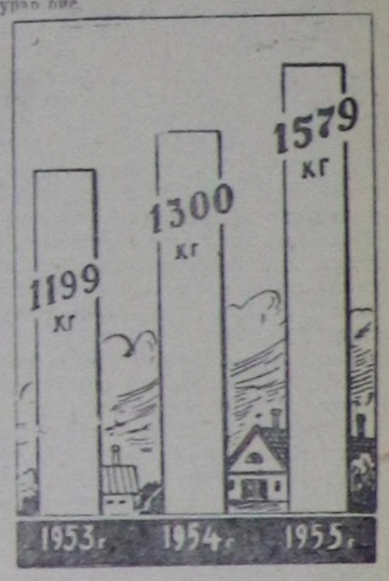

Бүгү фермада инек бүрүзүнден сүт саалдазының чылда ортумак өзүлдези.

Сүттүг малды ногаан чемнер-биле немей чемгерерин бистиң кодээ ажыл-агый артелиниң баштаар чери үнелеп көрбейн турар. Чайгы, күскү үеде инектер азыраары-биле суланы ферма чанының участогунда ийи чылын улаштыр тарып келген бис. Артельдиң удуртукчулары ол суланы инектерге ажыглаарын чөпшээревейн турар.

Бистиң ферманың коллективи областың сүт-бараан фермаларының бүгү ажылдакчыларынга кыйгырышынга — чаа чылда ортумаа-биле инек бүрүзүнден 2000 килограммдан эвээш эвес сүттү саап алыр хүлээлгени алган.

Дөрт күрүнелерниң даштыкы херектер министрлерининиң Женева чөвүлел хуралы

ЖЕНЕВА, ноябрь 1. (СЭТА-ныҢ тускай корр.). Франциянын, АнглияныҢ, Совет ЭвилелиниҢ болгаш АКШ-тыҢ даштыкы херектер министрлериниҢ чөвүлел хуралынын октябрь 31-де дөртку хуралы дугурушканын ёзугаар хүн чурумунуҢ үшкү пунктузу—Чөөн чүк биле Барыын чүктүҢ аразында харылзааларны хөгжүдер дугайын чугаалажып көөрүнден, ол айтырыгныҢ талазы-биле бөлүк эксперттерни тургузарындан эгелээн.

Бир дугаарында **А. Пинэ** чүве чугаалаан. Чөөн чүк биле Барыын чүктүҢ аразында культура болгаш садыг харылзааларын хөгжүдерин ол чугаалаан.

Франция биле ССРЭ-ниҢ аразында садыглажышкынныҢ хемчээлиниҢ кызырылганы ФранцияныҢ буруузу эвес, а Чөөн Европа чурттарыныҢ садыг политиказыныҢ түпнелинден болган деп Пинэ медеглээн. Стратегтиг бараанар дээр бараанларны ССРЭ-же кирп сөөртүрүн хоруудан тургаш, барыын талакы чурттарныҢ боттандырыш турар садыг кызыгаарлаашкыны А. Пинэнин балыткан турарын ёзугаар алырга, шоолуг эвес болуп турар, ол кызыгаарлаашкыннарны чок кылгаш, садыглажышкынны дыка улгаттырары болур деп санап болур.

А. Пинэ Франция биле ССРЭ аразынга кады ажылдажылганы калбартырын чугаалаан болгаш информациялар солчур талазы-биле чамдык хемчеглерни саналдаш, оон-даа тодаргай саналды соонда киперр мен деп медеглээн.

Улустар аразында хостуг солчуушкунга болгаш тайбың садыглажышкынга доктар болуп турар моондактарны чок кылырын АнглияныҢ чазаа улуг ужур-дузалыг деп санап турар деп **Г. Макмиллан** база демдеглээн.

Англия биле ССРЭ-ниҢ аразында харылзааларны калбартыр талазы-биле депшилге боллунган деп Макмиллан демдеглээн, ынчалза-даа четпестер бар, МакмилланныҢ бадыткан турары-биле алырга, ол четпестер Совет ЭвилелиниҢ туружуидан болган кылдыр тайылбырлатынын турар.

Культура солчуушкунуунуҢ дугайында айтырыгныҢ талазы-биле тодаргай саналды англи төлээлер арай соонай киперр деп АнглияныҢ даштыкы херектер министри чугаалаан.

Садыг солчуушкунун хөгжүдеринге доктаавышаан, Г. Макмиллан болза, стратегтиг бараанар дээр бараанларны ССРЭ-биле садыглажырында барыын чүкте туруп турар кызыгаарлаашкыннар улуг роль ойнаваын турар деп Пинэ ышкаш ынчаар бадыткаан. Англи-совет садыг харылзааларын хөгжүдеринде четпестер Совет ЭвилелиниҢ даргазы Н. А. БулганинныҢ 1955 чылдың август 5-теги илеткелиниҢ талазы-биле ССРЭ-ниҢ Дээди СоведниҢ докладынын цитаттаан, ында чугаалап турары болза, «бүрүн эргелерни хүндүлээринге база чурттарныҢ иштики херектерининге холгаарлавазынга үндезилээш, чурттарын ниитилел болгаш политиктиг тургузуудан хамаарылга чокка, оларныҢ аразынга политиктиг, экономиктиг болгаш культурлуг ӧн калбак харылзааларны тургузары улустарныҢ ӧрге-ажыктарынга таарыжып турар болгаш оларныҢ аразынга тайбынны, найыралды база кады ажылдажылганы быжыглаарынга чедирер».

Чөөн чүк биле Барыын чүктүҢ аразында харылзааларны хөгжүдер айтырыгныҢ талазы-биле эксперттерниҢ комитедин тургузары ажыктыг болур деп совет төлээлер санап турар деп Молотов айыткан.

БистиҢ бодап турарывыс-биле алырга, Чөөн чүк биле Барыын чүктүҢ аразында харылзааларныҢ хөгжүлдези күрүнелер аразыныҢ экономиктиг харылзааларын хөгжүдеринге даянган турда, ол харылзаалар ам чедишкинниг хөгжүүр, ол чокка таарымчалыг садыглажышкын хөгжүвес деп Молотов чугаалаан.

Ынчалза-даа, чурттар аразында садыглажышкынныҢ таарымчалыг хөгжүлдезиниҢ оруктарында эвээш эвес моондактар, өжегээр тургускан шаптыктаашкыннар туруп турар. ССРЭ-ге болгаш чамдык өскедаа күрүнелерге хамаарыштыр элээн хөй чурттарныҢ практикалап турары ылгай көөр хемчеглериниҢ дугайы бүгүдеге билдингир. Чижээ, ындыг хемчеглерге хөй-хөй бараанларны эспорттаарын хоруудан турары, чээли талазы-биле бот-боттарыныҢ аразында аная харылзааларны чөрчүп турары, садыг судноларыныҢ хостуг эштиишкинин шаптыктап турары болгаш оске-даа чүүлдер хамааржыр...

МооҢ-биле холбаштыр совет төлээлер болза, эксперттернин комитединге күрүнелер аразында бот-боттарыныҢ экономиктиг харылзааларын хөгжүдеринге шаптык ужураштырып турар амгы ылгай көөр хемчеглерни үзүткаар дугайында айтырыгны бирги ээлчегге көөрү чугула деп санап турар. Бо чорук харылзааларны хөгжүдер дугайында чазактар баштыңнарыныҢ директиваларынын бирги кезээнде чугаалаан чүүлге дүүшкен турар ийик.

Культура, эртем болгаш техника айтырыгларыныҢ талазы-биле харылзааларны хөгжүдеринге кылыр чүүлдер ам-даа эвээш эвес деп Молотов үргүлчүлээн. Үлетпүрде, көдээ ажыл-агыйда дуржулгаларны солчур, хөй-ниити болгаш культура ажылдакчыларынын төлээлерин солчуруп калбартыр, туризмни хөгжүдер талазы-биле хемчеглер ажыктыг болур. Бо болза, харылзааларны хөгжүдер дугайында чазактар баштыңнарыныҢ директиваларынын ийиги кезээнге дүүшкен турар ийик.

ССРЭ биле оске күрүнелериҢ аразынга харылзааларны хөгжүдеринге идиг болзун дээш Совет Эвилели бүгү-ле чүүлдерни кылып турар деп совет төлээлериҢ баштыны демдеглээн. АнглияныҢ, ИндияныҢ, Швециянын, Сириянын, ФинляндияныҢ, ЮгославияныҢ, ЯпонияныҢ, Франциянын, БельгияныҢ, ЛюксембургтуҢ парламент төлээлериниҢ Совет Эвилелинге чорааныын ол чижек кылдыр айыткан.

Сөөлгү үениҢ дургузунда Совет Эвилелинде хөй-хөй чурттар-биле, оон иштинде Англия, Франция, АКШ-биле культура харылзааларында сегиишкин бар болганын ол база демдеглээн.

Совет Эвилели Чөөн чүк биле Барыын чүктүҢ аразында харылзааларны калбаа-биле хөгжүдериниҢ талалакчызы болуп келген болгаш болур-даа, база бо талазы биле эки түпнелдерни чедип алыр төлээде, оон-биле кады улустар аразыныҢ дүшкүүрлүг чоруктарын улам ыңай кошкадырынга дузалаар дээш аная хамаарышкан бүгү-ле чүүлдерни кылырына ол белен деп Молотов чугаазынын төнчүзүнде медеглээн.

БодунуҢ чугаазынын төнчүзүнде В. М. Молотов совет төлээлериниҢ ажылдап кылганы «Чөөн болгаш Барыын чүктериниҢ аразынга харылзааларны хөгжүдер дугайында» саналды кирген (ол төлевилел бөгүнгү солунда парлатынган).

Хүн чурумунуҢ үшкү пунктузунуҢ талазы-биле АКШ-тыҢ төлээлериниҢ туружун илередип **Д. Даллес** чүве чугаалаан.

— Күрүнелер аразынга хостуг солчуушкунну тургузарынга база улустар аразыныҢ садыглажышкынын хөгжүдеринге шаптыктаашкыннарны чок кылыр талазы-биле хемчеглер дугайында айтырыгны Каттышкан Штаттар овазарымчалыг болзаа-даа, идегел-биле көрүп турар — деп ол чугаалаан. АКШ биле Совет ЭвилелиниҢ аразында харылзааларныҢ үрелгени Совет ЭвилелиниҢ чорудуп турар хемчеглериниҢ түпнели болган деп ол бадыткаан.

Харылзаалар дугайында айтырыгны Даллес үш кезекке чарган: бирээде, информацияларныҢ болгаш угаан-бодалдарныҢ хостуг солчуушкуну, ийиде, кижилерни хостуу-биле бот-боттарынче чоруттуру база аян-чорук талазы-биле хостуу, үште Чөөн чүк биле Барыын чүктүҢ аразында садыглажышкынны хөгжүдери. Оон бодап турары-биле алырга, харылзааларны хөгжүдеринге дузалап турар чамдык саналдарны ол киирген. Пинэ болгаш Макмиллан ышкаш, АКШ-тыҢ күрүне секретарыныҢ бадыткааны болза, Барыын чүк биле Чөөн чүктүҢ аразында садыг саарылгазынын куду деннелиниҢ чылдагааны барыын талакы чурттарныҢ чорудуп турары ылгай көөр хемчеглер эвес, а оон чугаалааны-биле алырга, Совет ЭвилелиниҢ талазындан сонуургалдың четпес болуп турарында.

Совет блоктуҢ чурттарында экспортка хамаарыштыр чамдык процедураларны чоорту бөлүүнчүдеринче угланган хемчеглерин ол Женеваже үнүптериниҢ мурнунда алган деп Даллес немеп чугаалаан.

Оон соонда **А. Пинэ** ФранцияныҢ, АнглияныҢ болгаш АКШ-тыҢ төлээлериниҢ мурнундан меморандум киирген, Чөөн чүк биле Барыын чүктүҢ аразында харылзааларны хөгжүдер дугайында айтырыгныҢ талазы-биле ол үш күрүнелериҢ саналдарында кирип турар.

Барыын талакы үш күрүнелериҢ «Чөөн чүк биле Барыын чүктүҢ аразында харылзааларны хөгжүдер» деп эгелиг саналы 17 чүүлдерлиг, ол чүүлдерде информациялар, ном-дептерлер база үргүлчү үнер парлалгалар, кино чуруктар, делгелгелер, радио дамчыдылгалары солчур талазы-биле а ол ышкаш төлээлер, туристер, студентилер болгаш оске-даа чүүлдер солчур талазы-биле хемчеглерни киирип турар.

Харылзааларны хөгжүдеринге үндезин болур экономиктиг харылзааларны хөгжүдери 17 пунктуларда кирбейн турар. Барыын талакы күрүнелериҢ саналдарында улустар аразыныҢ садыглажышкынныҢ дугайы ӧн сөөлүнде, эренгей хевирлиг кылдыр чугаалатынып турар, оон-биле кадыг-бир. Чижээ, ындыг хемчеглерге хөй-хөй бараанларны эспорттаарын хоруудан турары, чээли талазы-биле бот-боттарыныҢ аразында аная харылзааларны чөрчүп турары, садыг судноларыныҢ хостуг эштиишкинин шаптыктап турары болгаш оске-даа чүүлдер хамааржыр...

МооҢ-биле холбаштыр совет төлээлер болза, эксперттернин комитединге күрүнелер аразында бот-боттарыныҢ экономиктиг харылзааларын хөгжүдеринге шаптык ужураштырып турар амгы ылгай көөр хемчеглерни үзүткаар дугайында айтырыгны бирги ээлчегге көөрү чугула деп санап турар. Бо чорук харылзааларны хөгжүдер дугайында чазактар баштыңнарыныҢ директиваларынын бирги кезээнде чугаалаан чүүлге дүүшкен турар ийик.

Германнага хамаарышкан шиитпирни дөрт улуг күрүнелер немецтернин киржилгези чокка хүлээп алыр үе турган деп ол чугаалаан. Ону дайын сөөлүндеги баштайгы чылларда турган деп билип болур. ГерманияныҢ девискээринде ден эргелиг ийи герман күрүнелер тургустунганда ол ам-даа оске өскелер-тир. Германияны тургустунганы ол чогуур садыглажышкынга Чөөн ЕвропаныҢ чурттары шаптыктап турар дээр бадыткаашкын катаптатынып турар.

Ноябрь 10-га чедир боттарынын кылган ажылынын дугайында илеткелди министрлерге киирип келир ужурлуг эксперттер комитедин тургусканынын соонда министрлер, дугурушканын ёзугаар хүн чурумунуҢ бирги пунктузу — ЕвропаныҢ айыыл чок чоруу болгаш Германия айтырынын чугаалажырынче база катап шилчээннер.

Герман айтырыгны көөрүнге киржирбиле Герман Демократтыг Республиканың болгаш Герман Федералдыг Республиканың төлээлекчилерин чалаар деп саналды **В. М. Молотов** киирген.

Германнага хамаарышкан шиитпирни дөрт улуг күрүнелер немецтернин киржилгези чокка хүлээп алыр үе турган деп ол чугаалаан. Ону дайын сөөлүндеги баштайгы чылларда турган деп билип болур. ГерманияныҢ девискээринде ден эргелиг ийи герман күрүнелер тургустунганда ол ам-даа оске өскелер-тир. Германияны тургустунганы ол чогуур садыглажышкынга Чөөн ЕвропаныҢ чурттары шаптыктап турар дээр бадыткаашкын катаптатынып турар.

Ноябрь 10-га чедир боттарынын кылган ажылынын дугайында илеткелди министрлерге киирип келир ужурлуг эксперттер комитедин тургусканынын соонда министрлер, дугурушканын ёзугаар хүн чурумунуҢ бирги пунктузу — ЕвропаныҢ айыыл чок чоруу болгаш Германия айтырынын чугаалажырынче база катап шилчээннер.

Герман айтырыгны көөрүнге киржирбиле Герман Демократтыг Республиканың болгаш Герман Федералдыг Республиканың төлээлекчилерин чалаар деп саналды **В. М. Молотов** киирген.

Германнага хамаарышкан шиитпирни дөрт улуг күрүнелер немецтернин киржилгези чокка хүлээп алыры ам үеде таарымча чок болур ийик.

Д. Даллес, А. Пинэ болгаш **Г. Макмиллан** совет төлээлериниҢ саналынга улурланганнар. ГДР-ниҢ чазаан барыын талакы күрүнелер бир-тээ хүлээп көрбейн турар чүве болганда Герман Демократтыг Республиканың төлээлекчилерин чалаарынга оларныҢ удурланын турарын үш күрүнелериҢ министрлери медеглээннер. ГДР-ниҢ чазаа ГДР-ниҢ чонун төлээлевейн турар деп олар кандыг-даа барымдаа чокка бадыткааннар.

Ол бадыткалдар үндезин чок деп **В. М. Молотов** демдеглээн. Бандыг-бир күрүненің оске күрүнени хүлээп көрбейн турары бир янзы херек-тир, а чугаа чоруп турары күрүнеде боттуг байдал — оон оске янзылыг херек-тир деп ол медеглээн. ЧүвениҢ ужуру болза герман улустуҢ ГДР-де чурттап турар кезээ Герман Демократтыг Республиканы хүлээп көрүп, хүндүлеп, деткип турарында.

Совет төлээлер Герман Демократтыг Республикада ажыл-херектиҢ байдалы-биле таныш, ынчангаш Герман Демократтыг Республиканың амгы чазаан долу болгаш найыралдыг деткээнин илереткен турар ёзулуг хостуг соңгулдалар аная чорутунган турарынга бүзүрен болур деп Молотов айыткан.

АКШ-тын, ФранцияныҢ болгаш ВеликобританияныҢ төлээлекчилери болза, бо чөвүлел хуралга герман улустуҢ үүнин ыныгарынын айтаап турары билдингир деп Молотов үргүлчүлээн. Совет төлээлер кандыгыл дээрге, ол мындыг чорукка чөпшээрешпес деп санап турар болгаш бистиҢ чөвүлел хуралывысче Герман Демократтыг Республиканың төлээлекчилери ышкаш Герман Федералдыг Республиканың төлээлекчилерин база чалаарын саналдап турар.

Ынчалза-даа барыын талакы үш күрүнелериҢ төлээлекчилери бо саналдан ойталаан болгаш оларныҢ бодап турары-биле алырга, чүгле ГФР-ниҢ төлээлекчилерин чалаары чугула деп медеглээннер.

Совет эвилели болза, чөвүлел хуралга ийи герман күрүнелериҢ төлээлекчилериниҢ ден эргелиг киржири дээш туржуп турар болгаш мындыг таварылгада ылгай көөр чорукка улурланын турар деп В. М. Молотов медеглээн. ГДР-ниҢ болгаш ГФР-ниҢ төлээлекчилерин чалаар дугайында айтырыг талазы-биле эки шиитпирни чөвүлел хурал хүлээп албаан чорук болза, герман айтырыгны чугаалажып көөрүнге таарымча чок болбайн барбас деп ол чугаалаан.

Оон соонда В. М. Молотов ЕвропаныҢ айыыл чок чоруунуҢ дугайында айтырыг талазы-биле медеглел кылган.

Европага айыыл чок чорукту хандырар айтырыг талазы-биле чогуур чөпшээрежиишкин чөвүлед хуралдың киржикчилериниҢ аразында ам-даа чок болуп турарын демдеглевишаан, совет төлээлериҢ бодалын ёзугаар алырга, бо айтырыгныҢ талазы-биле эки түпнелдерни чедип алыр арга ам-даа бар деп Молотов айыткан.

Европага айыыл чок чоруктуҢ дугайында керээни чарын болур талазы-биле айтырыгны баштай сонуургалдыг күрүнелериҢ кызыы бөлүүнүҢ киржилгези-биле чугаалажырын совет төлээлер саналдап турар деп Молотов медеглээн. Оон киржикчилеринге дөрт күрүнелер — ССРЭ, АКШ, Франция, Великобритания, а ол ышкаш барыын-европа эвилелиниҢ ышкаш база Варшава керээзиниҢ оске бүгү киржикчилери, оон иштинде Герман Федералдыг Республика болгаш Герман Демократтыг Республика база кирген турарын саналдап турар бис.

Керээге каттыжарын күзеп турар ЕвропаныҢ оске-даа күрүнелери, чижээ, Югославия, Дания база керээниҢ киржикчилери болган турарынга Совет чазак база чөпшээрежип турар.

Европага айыыл чок чоруктуҢ дугайында керээниҢ киржикчилери күрүнелериҢ боттарынга ап болгу дег хүлээлгелерин характерлевишаан, совет төлээлериҢ баштыңынын үргүлчүлээни болза:

Бо саналды киирбишаан, Совет чазак болза, сөөлгү үеде туруп турар керээлер болгаш дугуржулгалар (соңгу-атлантика блогу, барыын-европа эвилели, Варшава керээзи) күжүн ышкынган турар ужурлуг база оларга үндезилетинин тургустунган шериг бөлүглежиишкиннери үзүткатынган турар ужурлуг деп чүвени барымдаалап турары болу-ла билдингир. Ынчалза-даа, амгы үеде, Европага айыыл чок чоруктуҢ дугайында керээге хамаарыштыр бо санал-биле холбаштыр ол керээниҢ күштүүнүҢ тодаргай хуусаалынын дугайында база ону ниити-европа керээзи-биле солуурунун дугайында саналды ол идип үндүрбейн турар.

МолотовтуҢ айытканын ёзугаар алырга, керээни чарары болза, оон киржикчилери күрүнелериҢ турун турар керээлер болгаш дугуржулгалар ёзугаар алган хүлээлгелеринге, а ол ышкаш чепсектиг халдаашкын болу берген таварылгала КНО-нуҢ Уставынын 51 чүүлүнде көрүнген тус-тус болгаш коллективтиг бот-камгалалга хамаарыштыр күрүнелериҢ эргелеринге хамаарышпас ужурлуг деп чүвени Совет чазак барымдаалап турар. ЕвропаныҢ айыыл чок чоруунуҢ дугайында айтырыгны чугаалажып көрбүшаан, бистер гитлержи халдаашкынныҢ түнелинде улустары ол хире айыыл халапты чурттан эрткен Польша, Чехословакия, Югославия, Греция болгаш оске-даа европа күрүнелери ышкаш ындыг күрүнелериҢ айыыл чок чоруунуҢ дугайын бодаваин барын шылдавас бис деп Молотов үргүлчүлээн.

Барыын талакы күрүнелериҢ саналдааны «Германияны катап каттыштырарыбиле холбашкан тускай магадылалдар» дугайында керээниҢ төлевилелинде, чижээ Германия-биле кызыгаарлашкак күрүнелериҢ айыыл чок чоруун ол керээ көрүп турар бе дээрзиниҢ дугайында чүү-даа чугаалавайн турарын ол айыткан.

Совет төлээлериҢ баштыны Европага айыыл чок чоруктуҢ дугайында керээниҢ төлевилелин чөвүлел хуралга көөрү-биле саналдап киирген (ол саналдың текстизи бөгүнгү солунда үнген).

Европага чепсегленишкиннерни кызыгаарлаарының болгаш инспекциялаарының онза зоназын тургузар дугайында үш министрлериҢ саналынга Молотов оон соонда доктааган.

«Каттышкан Германия биле Чөөн ЕвропаныҢ чурттарыныҢ аразында түр шугумнуҢ ийи талаларының талазы-биле» зонаның дугайын үш министрлериҢ төлевилелинде чугаалап турар-дыр деп Молотов чугаалаан. Мындыг санал «Чөөн чүк биле Барыын чүктүҢ аразында» зона дугайында чазактар баштыңнарыныҢ директиваларынга дүүшпейн турар болгаш херектериҢ бүгү-ле билдингир боттуг байдалынга дүүшпейн турар. Молотов дугуржуп алыры-биле дараазында чүүлдерни саналдаан:

1. Европага чепсегленишкиннерни кызыгаарлаашкынының болгаш инспекциязының зонаны Герман Федералдыг Республиканың, Герман Демократтыг Республиканың, оларның-биле кожа күрүнелериҢ азы оларның чамдыктарының девискээрдери кирер ужурлуг.

2. Зона дугайында айтырыг талазы-биле дугуржулгага ол зонада оске күрүнелериҢ девискээринде турар ССРЭ-ниҢ, АКШ-тын, ВеликобританияныҢ болгаш ФранцияныҢ шериглериниҢ доктаатынган хемчээли көрдүнген турар ужурлуг. Ындыг хемчеглер дугайында айтырыгны катап база көөр.

3. Чепсегленишкинни кызыгаарларынга болгаш ону контрольдаарынга хамаарыштыр чогуур дугуржулга ёзугаар күрүнелериҢ хүлээлгелерин ол күрүнелер биле дугуржур, ол күрүнелер боттарының бүрүн эргелеринге дүүштүр бо айтырыг талазы-биле шиитпирлер үндүрери хостуг.

4. Зонада кирип турар девискээрлерге чепсегленишкиннерни кызыгаарлаар талазы-биле хүлээлгелериниҢ күүселдезин дугуржулгаларның киржикчилери күрүнелериниҢ чепсектиг күштерин болгаш чепсегленишкиннерин хынзарын каттышкан инспекция чорудар.

Бо айтырыг талазы-биле дугуржуушкунну бистиҢ аравыска, а ол ышкаш оскедаа сонуургалдыг күрүнелер-биле оон соонда дугуржуушкуннарны чедип алыр чорук тайбынны быжыглаарынга улуг ужурдузалыг болур болгаш Европага дүшкүүрлүг чоруктарны эвээжедиринге идиг болур ийик деп Молотов демдеглээн.

Г. МакмилланныҢ медеглээни болза, барыын талакы үш күрүнелериҢ болгаш инспекциязының зонаны Герман Федералдыг Республиканың, Герман Демократтыг Республиканың, оларның-биле кожа күрүнелериҢ азы оларның чамдыктарының девискээрдери кирер ужурлуг.

2. Зона дугайында айтырыг талазы-биле дугуржулгага ол зонада оске күрүнелериҢ девискээринде турар ССРЭ-ниҢ, АКШ-тын, ВеликобританияныҢ болгаш ФранцияныҢ шериглериниҢ дугайында саналдаан